

JAARGANG 40 - Nummer 125 - AUGUSTUS 2020

WBL Magazine

UITGAVE VAN DE WERKGROEP BEHOUD LOPIKERWAARD

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

LANDWINKEL DE FRUITWAARD

Oudeslootseweg 3, 3411 MP Jaarsveld
 tel: (0348) 55 38 38 ♦ www.fruitwaard.nl

OPEN : do en vrij 10 - 16 u, zat 10 -13 u
 in juni/juli (kersenseizoen) ma t/m za van 10 tot 17 u

Mandwerk op maat
 Alle soorten stoelenmatten
 Hout-en Picknickmanden
 Verassend veel deco-artikelen
 Landelijk houten meubelen

www.broedkorf.nl
natuurlijk en avontuurlijk interieur!

Mandenmakerij de Broedkorf
 Het Statenland 3, Oudewater, 0348-562396

In 't Witte Paard

**VOOR AL UW FEESTEN,
 PARTIJEN EN (ZAKELIJKE)
 BIJENKOMSTEN!**

**BRUILOFTEN, PARTIJEN
 DINERS
 KOUDE / WARMER BUFFETTEN
 KOFFIETAFELS, CATERING
 ALL-INN ARRANGEMENTEN
 VERGADERINGEN
 LUNCHES**

In 't Witte Paard
 Partycentrum

Cabauwsekade 42
 3411 EC CABAuw (gem. Lopik)
 (0348) 55 15 32 / 06 20 65 81 49

voor meer info: www.inhetwittepaard.nl

COLOFON

WBL Magazine

is een uitgave van de Stichting Werkgroep Behoud Lopikerwaard (WBL).

De stichting is ingeschreven in het stichtingenregister K.v.K. onder nr. 41179802.

Kopij en info aan:

Redactie WBL Magazine
Moerasbos 25
3411 WD Lopik
0348-553006 /
06-10302055

Samenstelling redactieteam

Tineke Honkoop
Wim van der Putten
Theo Hattink

Vormgeving & opmaak

Jan Kooijman

Foto omslag:

Jan Kooijman
*krabbenscheer in bloei in
Lopikerwetering*

Een woordje vooraf

Van de redactietafel

Op dat ogenblik ontdekten ze dertig of veertig windmolens en zodra Don Quichot ze zag, zei hij tegen zijn schildknaap: "Het geluk leidt onze zaken beter dan wij hadden kunnen dromen; je ziet immers, vriend Sancho Panza, hoe daar dertig of nog wel meer kolossale reuzen opdagen die ik van plan ben te bestrijden en allemaal van het leven te beroven, en met de buit zullen wij een begin maken met onze rijkdom. "Welke reuzen?" zei Sancho Panza. "Die daar", antwoordde zijn baas, "met die lange armen, die bij sommigen wel bijna twee mijl lang zijn." "Kijk uit wat u doet, heer", antwoordde Sancho. "Die dingen in de verte zijn geen reuzen maar windmolens en wat armen lijken zijn de wieken, die worden rondgewenteld door de wind en de molensteen laten draaien."

Bovenstaande tekst is een stukje uit het wereldberoemde verhaal van de vernuftige edelman van La Mancha, Don Quichot, de hoofdpersoon in de door Cervantes geschreven roman, en zijn maatje Sancho Panza.

Die windmolens zijn in rap tempo in het Nederlandse landschap verschenen. En net als Don Quichot worden ze niet overal gezien als vriendelijke reuzen. Je haat ze of je omarmt ze! Ook in de Lopikerwaard hebben we er 3 staan. Zijn ze mooi?

Met grote belangstelling zag ik kleine winmolentjes hier en daar in de Lopikerwaard verschijnen. Kleine ranke molens met een mooi houten schoepenblad. FrieslandCampina is de motor achter dit project. Ynte de Vries van FrieslandCampina zegt daarover in dit Magazine: "De doelstelling is om in 2050 CO₂ neutraal te zijn. Om dit te bereiken werken wij samen met melkveehouders. Dit gebeurt met zonnepanelen, - boilers, mestvergisters en kleine windmolens. Niet alleen interessant voor de boer zelf maar ook voor de vele huishoudens die meeprofiten van

deze vorm van duurzame energie."

Wie alle WBL nieuwsbrieven en WBL

Magazines van de afgelopen 40 jaar nog eens zou inzien, ziet de belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen in de tijd, waar we in dit gebied mee te maken hebben gehad. Protest en behoud, ruilverkaveling, dijkverzwaring, de spanning tussen landbouw en wonen en, vooral de laatste jaren, de transitie van woningbouw, landbouw en energie.

Wat voor effect hebben maatschappelijke- en klimatologische ontwikkelingen op de Lopikerwaard. Henriëtte Keijzer heeft hier, kijkend naar de toekomst van de Lopikerwaard, een interessant verhaal over geschreven.

We kregen veel positieve reacties op de inbreng in onze vorige uitgave van Wim van der Putten. Zij verhaal over virus- en overdraagbaar zijn van dier op mens was erg actueel en informatief. In dit Magazine zoekt Wim van der Putten uit wat voor effect virussen hebben op onze huisdieren en Jan Bos schrijft over de effecten bij dierentuindieren.

Herman de Man staat volgend jaar in het zonnetje! Als alles goed mag gaan staat er in 2021 een Herman de Man weekend (of week of maand) in de Lopikerwaard op het programma. Wat uit al die jaargangen van WBL Magazines ook altijd blijkt: het leven en de ontwikkelingen gingen en gaan gewoon door!

Ik wens u veel leesplezier!
Tineke Honkoop

Adverteren in dit Magazine

Voor een gering bedrag kunt u uw bedrijf of organisatie onder de aandacht brengen bij de lezers van dit Magazine. U ondersteunt daarmee de Werkgroep Behoud Lopikerwaard en maakt mede de uitgave van het Magazine mogelijk.

Belangstelling? Stuur dan een mailtje naar:
webmaster@werkgroepbehoudlopikerwaard.nl

HET WBL MAGAZINE VOORTAAN DIGITAAL I.P.V. PER POST?

Vanaf het volgende nummer bieden wij onze leden/donateurs de mogelijkheid om dit Magazine niet langer per post te ontvangen maar in plaats daarvan een digitale versie. Dit bespaart ons naast verzendkosten ook drukkosten en het bespaart papier. Alle beetjes helpen.

Wilt u van deze mogelijk gebruik maken? Stuur dan een mailtje naar:
webmaster@werkgroepbehoudlopikerwaard.nl

WBL ONLINE

www.werkgroepbehoudlopikerwaard.nl
[www.facebook.com/
WerkgroepBehoudLopikerwaard](https://www.facebook.com/WerkgroepBehoudLopikerwaard)

Het volgende WBL Magazine verschijnt in december 2020. Hebt u ideeën over onderwerpen die u graag beschreven ziet worden of wilt u zelf een redactionele bijdrage leveren?

Neem dan contact op met

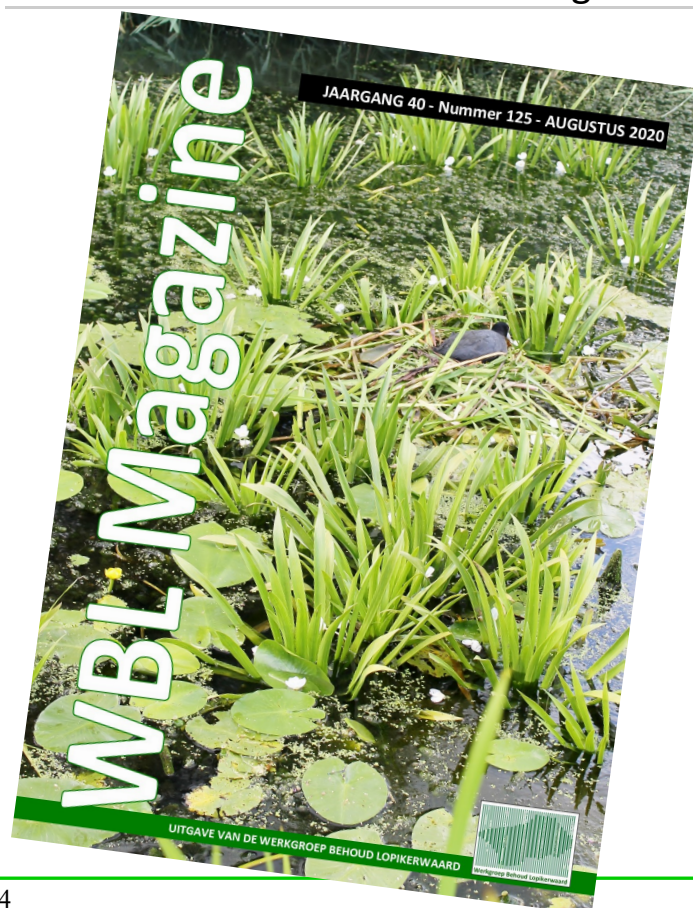
Tineke Honkoop:

redactie@

werkgroepbehoudlopikerwaard.nl

INHOUDSOPGAVE

Van de voorzitter	Pag. 3
Corona bij onze huisdieren	Pag. 4
Natuurlijk sturen	Pag. 14
12.000 energiefabrieken	Pag. 15
Prijs zonnecollectief Lopikerwaard	Pag. 18
Bodemdaling remmen	Pag. 19
Dijkversterking	Pag. 20
Energielandschap Rijn- burg	Pag. 22
planMER	Pag. 23
Wat eet de steenuil?	Pag. 24
De Bossenwaard	Pag. 26
Transitie woningbouw, landbouw en energie	Pag. 28
Kleurkeur	Pag.30
Groene Hart biografie	Pag. 31
Zenden en ontvangen	Pag. 32
Corona en de dierentuin	Pag. 34
Herman de Man	Pag. 36

Wim Boesten,
voorzitter WBL

Bestuur WBL

Voorzitter:

Wim Boesten

Secretaris:

Wim van der Putten

06-51503306

Penningmeester:

Leo van den Berg

06-22468863

Leden van het bestuur

Henriëtte Keijzer

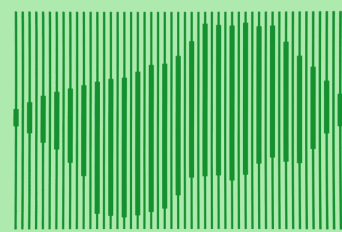
06-24532952

Irene Schuller

06-28407546

Marco Buitelaar

06-42916424

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Even bijpraten

Van de voorzitter

Bij het schrijven van dit voorwoord sta ik uiteraard stil bij de Corona periode die grotendeels net achter ons ligt; moge dat zo blijven.

Ook in onze regio zijn enkele gemeenten zwaar getroffen, met name Oude-water en IJsselstein. In IJsselstein zijn op het moment van dit schrijven 32 inwoners aan Corona overleden, twee verzorgingshuizen zijn zwaar getroffen. Ik was het eerste weekend dat we naar buiten mochten, (ieder weet dat dit een prachtige zonnige dag was) de hond aan het uitlaten in een nieuw aangelegd natuurgebied in kader van ruimte voor de Lek, geheten Bossenwaard. Op het bekladde toegangsbord zag ik nog vaag: "honden niet toegestaan". Toen een rondje Klaphek gedaan. Schrijnend vond ik toen de meute motorrijders die in grote groepen "losgingen" over de dijk.

Met in mijn achterhoofd: hoe wrang moet dit beeld zijn voor de zorgverleners die in de bres springen voor Corona. Ook de voorzitter van het Veiligheidsberaad vond dit gebeuren naar en onbetamelijk.

Er zijn voor zover bekend 12 zorgverleners na besmetting met Corona overleden en onlangs werd ook een sterfgeval

van een 42-jarige verpleger in het Antonius ziekenhuis bekend.

De WBL hoopt dat de donateurs goed door deze periode zijn gekomen. Er waren beperkingen, maar er waren ook zaken die we meer zijn gaan waarderen waaronder de natuur. Vogels konden we beter horen door minder achtergrondlawaai van verkeer. Er werd minder gevlogen waaruit grote solidariteit met de zwakkeren bleek en het gaf mooie blauwe luchten. Kortom, de natuur dichtbij en waardering voor het gewone en het "kleine".

Gaan we straks weer over tot de orde van de dag of zoeken we meer balans tussen menselijke activiteit en natuur??

In het kader van Corona, geeft Henriëtte haar visie betreffende woningbouw, landbouw en energie en de behoefte aan natuur en recreatie dicht bij huis.

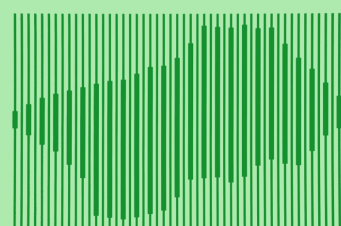
Ook kwam de WBL in contact met Campina, die inzet op windmolens van 15 meter hoog en mestvergisters die behoorlijk gas kunnen leveren! Echt, ik hoop dat meerdere partijen hierin geïnteresseerd raken, Tineke geeft in een artikel meer informatie hierover.

door Wim van der Putten,
dierenarts en bestuurslid
WBL

**“ ... Niet slim van
een virus om de
gastheer te doden,
want in een dood li-
chaam gaat het virus
ook dood. ”**

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Corona bij onze huisdieren

Zal het coronavirus met haar koninklijke naam de geschiedenis ingaan als een ziekte of een maatschappelijk en politiek gebeuren? Wat zal ons het langst blijven? Heeft corona wereldwijd wel zoveel slachtoffers gemaakt? Veruit aan kop gaat voorlopig het hiv-virus met het ziektebeeld aids als gevolg. Tientallen miljoenen, misschien wel honderd miljoen slachtoffers want het heeft 60 jaar geduurd voordat er aandacht aan dit bijzondere ziektebeeld werd besteed. Achteraf bleek het al in 1920 in Afrika begonnen te zijn, voordat men in de jaren tachtig er ook in de VS zichtbaar last van kreeg: teveel jonge mannen overleden aan eenvoudige banale infecties ten gevolge van een haperend afweerapparaat/immuunapparaat. Het heeft nog 3 jaar geduurd voor de verwekker werd geïsoleerd en het ontwikkelen van een vaccin was en is nog steeds niet mogelijk. Het hiv-virus had in Afrika de overstap gemaakt van de aap naar de mens.

Het Spaanse griepvirus/ influenzavirus H1N1 heeft ook vele tientallen miljoenen doden veroorzaakt. Maar de afschuwelijke 1ste wereldoorlog met zijn onmenselijke ontberingen, angsten en tekorten waren medeoorzaak. Veel mensen stierven niet aan het virus zelf maar aan een bijkomende secundaire bacteriële longontsteking. Penicilline en de andere antibiotica moesten nog ontdekt worden.

In mijn 48-jarige periode dat ik de diergeneeskunde uitoefende, vormden virusinfecties de hoofdschotel. Omdat ik in die tijd nog zowel de gezelschapsdieren als de landbouwhuisdieren mocht behandelen betrof het dan ook een wijd scala aan de meest diverse virusfamilies/soorten/stammen/ genotypen, subtypes, species en weer subspecies. Het was steeds weer de vraag tot welke familie het virus behoorde met de vaak daarbij behorende virulentie, verspreiding, omstandigheden en uiteindelijk het verloop en tenslotte de afloop.

We hebben ondertussen allemaal wel van de herpes-, influenza-, pokken- en mazelenvirussen en die 200 verschillende verkoudheidsvirussen gehoord, maar dit is maar het topje van de ijsberg.

In de diergeneeskunde zijn de verschillende pestvirussen de grote killers. Of het nu runderpest, varkenspest of kippenpest was, altijd enorme en snelle sterfte tot soms bijna 100%. Deze virussen grijpen zeer snel om zich heen, zijn zeer virulent en tasten het gehele lichaam aan en daarbij vooral de grote en kleine bloedvaten. Van die kleine bloedvaten hebben mensen ongeveer 1200 km en ze zijn soms zo klein en dun dat ze alleen met een microscoop zichtbaar zijn te maken. In die beschadigde bloedvaten gaat het bloed stollen, dus geen zuurstofaanvoer meer en dat betekent onherroepelijk de dood. Mocht het nog niet genoeg zijn dan gaan al die bloedvaatjes ook nog lekken en lopen longen en andere organen vol met vocht en bloed. Varkens met varkenspest zien er dan ook echt ziek uit met een bleke grauwe blauwige kleur, vol met huidbloedingen, slingerende gang door hersen- en nierfalen en zuurstoftekort: ze zijn totaal afwezig en al dood voordat ze sterven.

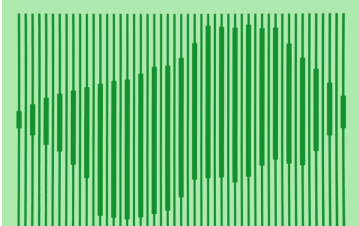
Niet slim van een virus om de gastheer te doden, want in een dood lichaam gaat het virus ook dood. Het is vast zeker ook niet de bedoeling van het virus om zoveel slachtoffers te maken, maar in varkens- en kippenstallen kunnen de omstandigheden vaak erg ongunstig zijn en zijn evenals bij de Spaanse Griep, ook de secundaire bacteriële infecties mede de oorzaak van die massale sterfte. Men heeft zodoende lang gedacht dat varkenspest door een bacterie werd veroorzaakt, omdat er zoveel dieren doodgaan aan een dergelijke longontsteking. Er zijn altijd enkele dieren die niet doodgaan, zij sluiten van armoe een contract met het virus en gaan in symbiose, geven zo het virus

weer door aan hun biggen die het weer kunnen gaan verspreiden: "Carrier Sows" (dragerzeugen) genoemd. Dit is ook een bewezen fenomeen bij de runderen en kippen, de z.g. dragerkoeien, -kalveren en -kippen. Deskundigen noemen het een bom op jouw bedrijf omdat ze de virusinfectie in stand houden. Van de andere kant houden zij wel de weerstand van al die dieren op peil en kunnende drachtige dieren antistoffen opbouwen voor hun nageslacht. De ziekte wordt zodoende endemisch. Voor de maagdelijke bedrijven in de omgeving die niet besmet zijn met dit virus blijft het echter een onvoorspelbare besmettingsbron. Ook als je dieren gaat verplaatsen naar andere bedrijven kunnen deze dragerdieren desastreus uitpakken.

Na de pest was het agressieve virus van Mond-en-klauwzeer bij runderen, schapen en varkens de grote boosdoener. Met een goede verzorging kon men de sterfte bij runderen tot 5 % terugbrengen. Meestal waren de kalfjes de grote slachtoffers omdat het virus bij hen de hartspier/ tijgerhart aantastte. Gelukkig kwam er in 1950 entstof beschikbaar en waren de boeren verlost van deze afschuwelijke ziekte. Helaas mag die export-technisch niet meer toegediend worden en bij een mogelijke uitbraak vallen we weer terug op de middeleeuwse beproefde methode van Spamping out/voor de voet afslachten. Ook de herpes en influenzavirussen hebben soms zeer kwaadaardige soorten in huis. Zoals het herpesvirus dat de ziekte van Aujeszky bij varkens, runderen en soms katten veroorzaakt. Wordt een koe of kat ervan ziek zal deze altijd sterven, evenals biggen onder de leeftijd van 3 weken. Altijd met aantasting van de hersenen. Wel allemaal besmet door de varkens die als virusreservoir optreden. Onderaan het lijstje bengelden de coronavirussen. Al de mij bekende diersoorten hebben zo hun eigen coronavirussen. Het coronavirus van de hond is afkomstig van het rund, van de kat van de hond en het varken en de kip heb-

ben ook uitgewisseld. De afweer van de ene diersoort beschermt soms weer tegen het coronavirus van de andere diersoort, z.g. kruisimmunitet. Dat geldt daarom ook voor al die verschillende herpesvirussen bij al de verschillende diersoorten en de mens. Voor een virus is de mens gewoon een zoogdier met cellen en gaat het hen er alleen om, om daarin naar binnen te kunnen dringen en zich te vermenigvuldigen, te handhaven en te verspreiden. Varkens hebben wel 6 verschillende soorten coronavirussen. Als bij de varkens een van die 6 soorten, bv de verwekker van TGE/ Transmissible Gastroenteritis), voor de eerste keer op het bedrijf komt, gaan alle jonge biggen dood aan diarree. Slechts enkele oudere dieren worden ziek en dan weer niet aan diarree maar aan longontsteking. Er was en is nog steeds geen vaccin omdat het maar niet lukt om dat te ontwikkelen. Boeren haalden soms de ingewanden uit overleden biggen en mengden deze door het voer van drachtige zeugen. Deze werden zelden ziek van, maar bouwden wel antistoffen op tegen het corona virus dat zij weer doorgaven aan hun pasgeboren biggen. Hiermede stopte de sterfte. Niet bepaald een smakelijke therapie maar wel goedkoop, praktisch en vooral efficiënt. Ook onze gezelschapsdieren zoals honden en katten hebben nu hun eigen coronavirussen, maar de meeste eigenaren hebben er geen weet van. Wel sommige kattenbezitters, de fokkers van de exclusieve raskatten en daar zijn er nog behoorlijk wat van. In sommige van deze cattery's ging wel 10% van de vooral jonge katten dood aan een bepaalde corona infectie: IFT - Infectieuze Feline Peritonitis. Het kwam nooit voor op een boerderij of bij mensen die af en toe een nestje fokten met gewone katten (Europese Korthaar). Bij het binnenkomen van een dergelijke cattery was het al bijna voorspelbaar. Te veel katten bij elkaar met ieder haar eigen kattenbak die je al op de reuk kon lokaliseren, te weinig frisse lucht en veel stress, eigenlijk ook een vorm van bio-industrie.

... Al de mij bekende diersoorten hebben zo hun eigen coronavirussen.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Er is constant een competitie gaande en vluchtgedrag is niet mogelijk. Alle kattenwetten werden hier overschreden.

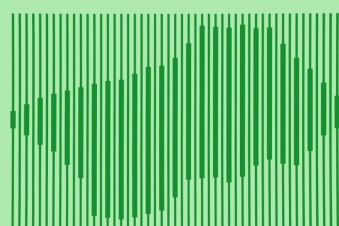
De derde fatale corona infectie was bij de kippen en dan ook weer vooral de jonge kippen en de kuikens. Elke pluimveehouder op de wereld heeft ermee te maken en kent de aandoening misschien alleen als afkorting: IB: Infectieuze Bronchitis. Aanvankelijk heel veel sterfte vooral bij de kuikens, ook weer niet door het virus. Met soms wel 100.000 kuikens in een hok betekent dat heel veel stof, wat voor een groot gedeelte uit ingedroogde poep bestaat. Ontlasting zit vol met met allerlei ziekteverwekkers, met ook in dit geval weer een dodelijke secundaire bacteri-

ële longontsteking tot gevolg. Dus ook hier weer de onnatuurlijke omstandigheden die de ellende veroorzaken. Evenementen werkt ook hier weer niet. Er is nu wel entstof beschikbaar in de vorm van een spray met een verzwakt levend virus, maar het beschermt zeer matig, te kort en moet dus vaak toegediend worden. Voordat een kip eieren gaat leggen, ze is dan ongeveer een half jaar oud, is ze ondertussen al bijna 20 keer geënt tegen een breed scala van virus- en bacteriële infecties. De infectiedruk is waanzinnig hoog, omstandigheden ongunstig en het afweerapparaat niet goed ontwikkeld. Naast al dat enten moest in het verleden ook nog een paraplu aan antibiotica deze bacteriën onder de duim proberen te houden, maar dat is nu bijna verboden.

tabel hiernaast: voorbeeld basisschema voor verplichte en aanbevolen entingen bij legkippen (voordat ze gaan leggen)

Infectieuze Bronchitis wordt veroorzaakt door een Coronavirus

LEEFTIJD	ZIEKTE	VACCIN	TOEDIENING
dag 1	Marek	HVT en Rispens stam	intramusculaire of subcutane injectie
dag 1 (zie ook verder op 21 tot 28 dagen)	Gumboro	levend recombinant vaccin	subcutane injectie – samen met Marek vaccinatie
dag 1	Infectieuze Bronchitis	levend vaccin, Massachusetts stam en/of variantstam	grove spray
vanaf dag 1	Salmonella Enteritidis + S.Typhimurium	levend vaccin (zie belangrijke opmerkingen 3)	drinkwater
10 tot 18 dagen	Pseudovogelpest	La Sota of gekloneerde La Sota	spray of drinkwater
Indien niet uitgevoerd op dag 1: 21 tot 28 dagen <i>Kuikens met lage maternale immuniteit: op 21 dagen; kuikens met hoge maternale immuniteit: op 28 dagen</i>	Gumboro	levend vaccin	drinkwater
3-4 weken	Infectieuze Bronchitis	levend vaccin, Massachusetts stam en/of variantstam	spray
6 weken	ART (TRT)	levend vaccin	grove spray
6-8 weken	Salmonella Enteritidis + S.Typhimurium	levend of geïnactiveerd vaccin (zie belangrijke opmerkingen 3)	drinkwater of injectie
7 weken	Pseudovogelpest	La Sota of gekloneerde La Sota	spray of drinkwater
7-8 weken	Infectieuze Bronchitis	levend vaccin, Massachusetts stam en/of variantstam	spray
9 weken <i>deze entingen kunnen ook uitgesteld worden naar de laatste enting vóór het overplaatsen</i>	ILT	levend vaccin	oogdruppel
	Pokken-difterie	levend vaccin	vleugelpriek
12 weken	Infectieuze Bronchitis	levend vaccin, Massachusetts stam en/of variantstam	spray
Vóór 15 weken	Trilziekte	levend vaccin	drinkwater
	Pseudovogelpest	geïnactiveerd vaccin	injectie
Afentingen 3-4 weken vóór het overplaatsen	Salmonella Enteritidis + S.Typhimurium	levend of geïnactiveerd vaccin (zie belangrijke opmerkingen 3)	drinkwater of injectie
	Infectieuze Bronchitis	geïnactiveerd vaccin	injectie
	ART (TRT)	geïnactiveerd vaccin	injectie

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Ook de oudere kippen kunnen IB krijgen, snotteren wat, eten een paar dagen wat minder en zijn na een week weer opgeknapt. Helaas leggen ze daarna vaak geen eieren meer of eieren met een niet gladde schaal. Mijn loslopende kippen hebben ook IB gehad, ik zie dat nu soms aan de afwijkende schaal. Soms worden zelfs haar nieren aangestast!

Met al die verschillende virussen en dan ook nogal die verschillende diersoorten zou je als dierenarts het overzicht kunnen gaan verliezen. Een kalfje van 5 weken oud wordt aangeboden met neurologische klachten. Los van aangeboren afwijkingen en een bacteriële hersenvliesontsteking komen ook de volgende virusinfecties in aanmerking: Bovine Virus Diarree, Blauwe Tongziekte, Ainovirus, Chuzanvirus, Schmallenbergvirus, Akabanevirus, Wesselsbronvirus en het Rift Valley Fevervirus. Wie kan hier nog duidelijkheid in gaan verschaffen! Of zijn het allemaal mooie namen voor wel verschillende virussen, maar blijven het gewoon virussen waar we toch geen medicijnen tegen hebben?

Gelukkig voor mij is het grootste biologische verschil tussen een mens en een paard ongeveer 1,5% en zijn al die ziekteverwekkers familie van elkaar. Het is allemaal een kwestie van kijken en vergelijken, de enige weg om het overzicht niet te verliezen. Ieder mens is dan wel uniek maar gelukkig voor de arts, leraar en bestuurders hebben ze bijna alles gemeen. Zo is dat ook met al die virusziektes bij die dieren en zijn het de voorspelbare patronen die ruimschoots overheersen.....zoals....

Buitenlucht beter dan binnen

Iedere melkveehouder kan een jonge dierenarts geruststellen met deze bewezen wijsheid. In een warme koeienstal met 100 koeien en pasgeboren kalfjes loopt gedurende de stalperiode in de winter de infectiedruk zienderogen op. Een superventilatie die helaas niet bestaat en het vaak alleen nog

maar erger maakt en een niet uitvoerbare hygiëne zoals bij baby's zouden dit misschien kunnen blokkeren. Een kalversterfte van 10 tot 20 % is dan ook vaak het gevolg. Gingen de staldeuren in het voorjaar open dan waren al die problemen opgelost.

De ook voor mensen besmettelijke Rundertuberculose komt niet voor in landen waar de koeien buiten lopen. Boerenpaarden die vaak ook buiten lopen hebben zelden last van virale luchtweginfecties. Dit in tegenstelling tot de meeste rijpaarden die hun leven doorbrengen in maneges en pensions. Bijna de hele dag wachtend op de eigenaar om een uurtje te kunnen bewegen en de rest van de dag stilstaan in een ruimte met nog veel meer paarden. Hoge infectiedruk en veel stress met een waslijst aan ondeugden zoals kribbetijden, waven en luchtzuigen. Een paard is geboren om te rennen op steppen samen met haar pasgeboren veulen, dat dat na een dag ook kan. In het verleden werd ik met het volgende geval geconfronteerd. In een mestvarkensstal heeste de ziekte van Aujeszky: een virusziekte die bij deze dieren luchtwegproblemen veroorzaakt. De warme vervuilde lucht werd via een ventilator onder een buitendeur naar buiten geblazen. Vanwege de vorst waren de schapen uit het nabijgelegen weiland bij die ventilator gaan liggen om wat op te warmen. Al de schapen die vlak bij de ventilator hadden gelegen, kregen ook de ziekte van Aujeszky; helaas is het voor deze dieren een dodelijke neurologische aandoening.

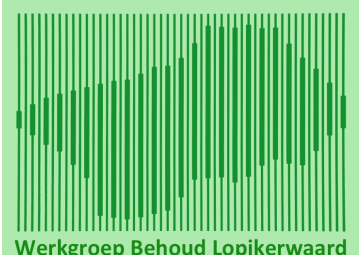
De dichtheid van dieren / aantal dieren per m²

Te veel dieren of mensen in een afgesloten ruimte verhoogt de infectiedruk. Er zijn zelfs wiskundige wetten voor. Hoe kleiner de afstand hoe meer ziekteverwekkers ons kunnen bereiken. Veel mensen en dieren bij elkaar voelt ook vaak ongemakkelijk, ingewikkeld en kan veel stress veroorzaken.

twee hobbelige schalen van corona-eieren met daartussen een normaal ei van mijn kippen

“ ... Met al die verschillende virussen en dan ook nogal die verschillende diersoorten zou je als dierenarts het overzicht kunnen gaan verliezen. ”

“ ... Op het einde van de winter is er op veel boerderijen een hoog sterftepercentage van de jonge pasgeboren kalfjes door de hoge infectiedruk, soms oplopend tot wel 20%. Onderzoek heeft aangetoond dat er veel minder sterfte is als de boerin en niet de boer en zijn knecht de kalfjes verzorgt.

....

Bij dieren speelt daar ook nog de voedselschaarste en voortplanting een versterkende rol in. De aanblik van veel dieren in een te kleine ruimte zou volgens onderzoekers de productie van de voortplantingshormonen gaan afremmen. Beter voorkomen dan oorlog om voedsel, vrouwtjes of een dodelijke besmettelijke ziekte.

Poezen op een boerderij worden meestal niet gesteriliseerd, dus 2 nestjes per jaar met weer 10 jonge katjes. Het gevolg is veel sterfte vooral in de winter ten gevolge van al die echt heftige herpes- en calici- verkoudheidsvirussen, ook hier weer aangevuld met allerlei bacteriën die longontsteking veroorzaken. Komen er desondanks toch nog te veel katten en raakt de muizenvoorraad uitgeput en de door de boer verstrekte voeding dan breekt meestal de killende kattenziekte uit veroorzaakt door een parvovirus, het allerkleinste virus dat er bestaat, maakt in een paar dagen een slagveld van dode katten. Helaas heeft dit parvovirus ook de oversprong gemaakt naar de hond, maar deze heeft het door zijn hogere status voor elkaar gekregen dat hij op een leeftijd van 3 maanden al 3 keer hiertegen ingeënt is en elk jaar een hervaccinatie krijgt toegediend.

Zou dit niet allemaal zo gebeuren dan waren er straks meer katten op de wereld dan mensen. Het lijkt me ook prettiger dood te gaan aan een snelle virusinfectie dan dood te vriezen van de honger en ondervoeding of onder de vliegen weg te kwijnen. Maar ook dit weet ik niet zeker. Hetzelfde lot geldt allemaal ook voor muizen, konijnen enz. enz. en de grote planteneters in de Oostvaardersplassen.

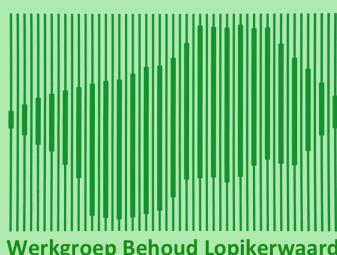
Hygiëne

Poep, speeksel, spuug en sperma zijn de grote overbrengers van allerlei bacillen. De aanblik en de dampen houden ons meestal wel op gepaste afstand maar helaas kunnen dieren dat alleen in de natuur. Misschien daarom dat elk dier en mens veel waarde hecht aan zijn eigen comfortzone. Stap daar niet omgevraagd zo maar naar binnen, die-

ren gaan dan op de vlucht en is dat niet mogelijk worden ze boos en agressief. Vluchten is helaas vaak niet mogelijk en in onze dierhouderij gaat dit gepaard met vechten en veel stress. Koeien worden daarom onthoofd, kippen ontsnauweld, van varkens de staarten en slag-tanden verwijderd, de hond rekt af met 100.000 hondenbeten per jaar en de kat met krabben, bijten en blazen. Op het einde van de winter is er op veel boerderijen een hoog sterftepercentage van de jonge pasgeboren kalfjes door de hoge infectiedruk, soms oplopend tot wel 20%. Onderzoek heeft aangetoond dat er veel minder sterfte is als de boerin en niet de boer en zijn knecht de kalfjes verzorgt.

Verplaatsen

De veemarkten zijn in Nederland gesloten vanwege dit principe. Een dier met bv. Mond en Klauwzeer/ MKZ zou dat zo binnen een dag kunnen verspreiden over geheel Nederland/Europa. In febr. 2001 brak er MKZ uit op een varkensbedrijf in het Verenigd koninkrijk. Een maand later had het zich al verspreid over Frankrijk en Nederland. Hoogstwaarschijnlijk zijn kalfjes uit Ierland op weg naar Nederland via een tussenstop op een veemarkt in Mayenne in Frankrijk in contact gekomen met Engelse schapen, die niet ziek waren maar wel het virus bij zich hadden. Schapen hebben niet veel last van MKZ maar kunnen het dus wel verspreiden. Binnen enkele dagen was het uitgesmeerd over Frankrijk en Nederland. Het MKZ was in het VK niet begonnen bij de koeien maar bij de varkens. Deze varkens waren besmet met het Asia-type MKZ-virus, een zeer virulent virus. In die tijd mochten varkens nog met etensresten gevoerd worden en zijn ze hoogstwaarschijnlijk besmet geraakt door ongekookte worst- en vleesresten van varkens uit Azië. Vlees gaat de hele wereld rond en deze worsten bevatten vlees, bereid van varkens die het virus nog bij zich hebben gedragen. In de VK moesten 10 miljoen dieren geruimd worden om MKZ weer onder controle te krijgen, in Nederland 300.000 waar

onder ook de schaaapjes en geitjes van de kinderboerderij. Tussen de 10 en 17 boeren zouden zich in Nederland daarvoor van het leven beroofd hebben. Het intens trieste is wel dat dat lugubere ruimen niet nodig is omdat we prima entstof in de koelkast hebben liggen. In Brussel is echter besloten dat het export-technisch niet meer kan of mag. Zij beslissen en het ruimen laten ze gewoon over aan hun ondergeschikten. De klassieke varkenspest van 1997 kostte in Nederland 11 miljoen varkens het leven. Was ook meegebracht, maar dan via een biggentransport naar Paderborn in Duitsland. Een varkenshouder aldaar voerde ook restaurantafval van een nabijgelegen Amerikaanse kazernes. Hierin zaten ook wat ongekookte worsten, meegebracht door militairen die op vakantie in Thailand geweest waren. Deze worsten waren dus ook van geslachte varkens waar het virus nog in zat. Toen de varkensboeren in Nederland wisten dat er varkenspest zou heersen maar het nog "wetenschappelijk" bevestigd moest worden, was het in het weekend voorafgaande aan de definitieve laboratoriumdiagnose nog nooit zo druk geweest met varkenstransporten op de Middenpeelweg in Brabant-Limburg. Op maandag werd de diagnose bevestigd en was het pestvirus over geheel Nederland verspreid. Men maakte nog snel zijn stallen leeg voor de verwachte Lockdown, maar verspreidde wel op deze manier het virus. Hetzelfde gebeurde nu met de mensen in Lombardije met het Covid-19 coronavirus: snel naar huis voor de lockdown komt.

Stress

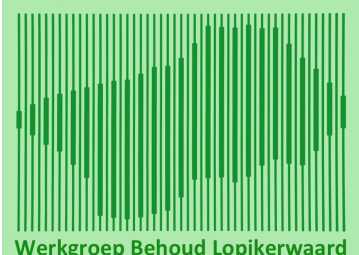
Een bijna dagelijks gebruikt begrip en zelfs verbonden aan een hoogtepunt van het jaar, samen gezellig op vakantie gaan, vakantiestress met prikkelbaarheid en diarree tot gevolg. Hetzelfde speelt in een veelvoud bij dieren omdat zij er bij verplaatsen niet op rekenen op vakantie te gaan. Alle jonge dieren, het maakt niet uit of het kalfjes of katjes zijn, krijgen na herhuisvesten last van

angsten en diarree. Bij varkens is er zelfs een ziekte aan verbonden: Slingerziekte of wel Oedeemziekte/Coli-enterotoxemie. Worden biggen van 10 weken oud gehegroepeerd dan gaat dat gepaard met nieuwe rangordegevechten, nieuwe huisregels, voer- en ligcompetitie. Door de stress krijgt men een overgroei van kwaadaardige colibacteriën in de darm welke onder normale omstandigheden door de "goede" bacteriën in bedwang worden gehouden. Deze Colibacterie, een van de bijna 1000 verschillende soorten colibacteriën, produceert een gif dat opgenomen wordt door het lichaam en de aller kleinste bloedvaatjes beschadigt, die vervolgens weer gaan lekken met overal fatale oedemen en de dood als gevolg. De grootste en dikste big gaat meestal als eerste!

Bij stress maakt het lichaam extra **corticosteroiden** aan om een kortstondige onnatuurlijk en gevaarlijke periode te kunnen overbruggen. Allereerst wordt het snelle adrenaline aangemaakt om de gemakkelijk mobiliseerbare suikers vrij te maken, maar duurt de stress wat langer dan gaan de extra geproduceerde corticosteroiden onze spiereiwitten afbreken en omzetten in suiker. Vergelijkbaar met het verbranden van je meubilair in de oorlog om niet dood te vriezen. Als er daarna niet een periode van herstel kan optreden loopt het soms niet goed af. Want deze corticosteroiden onder namen zoals cortisol, prednison, dexamethason enz. schakelen ook het afweerapparaat uit en dat is feest voor de virussen.

Het kan ook gebruikt worden als geneesmiddel maar dan onder wel heel strenge voorwaarden. Bij bacteriële infecties altijd combineren met antibiotica. Zeker niet bij een longontsteking veroorzaakt door een virus. Mijn hoogleraar waarschuwde daar al voor! Er is een virus, het RS-virus, dat alleen in staat is - dus zonder hulp van bacteriën - bij jonge dieren (ook bij baby's) een acute dodelijke longontsteking te veroorzaken. Meerdere naar lucht happen de pinken/jongere runderen, met het schuim op de neus en een angstige blik

“... Alle jonge dieren, het maakt niet uit of het kalfjes of katjes zijn, krijgen na herhuisvesten last van angsten en diarree.”

“ ... Omdat de schade zo groot was, werd er wereldwijd veel onderzoek naar gedaan. De belangrijkste conclusie was dat longontsteking nooit door één soort virus alléén veroorzaakt kan worden maar dat daar er minstens 3 verschillende soorten voor nodig zijn die elkaar aanvullen en versterken. ”

....

in de ogen en een wanhopige eigenaar waren voor mij een reden om me toch te laten verleiden naar de dexamethason te grijpen en in te spuiten. De volgende dag belde de boer dat ze allemaal weer hersteld waren, weer een dag later dat ze allemaal dood waren. Corticosteroiden worden in de zomer door heel veel dierenartsen gebruikt, misschien wel allemaal, in de strijd tegen die traumatiserende en niet te stoppen jeuk van onze gezelschapsdieren tgv een vlooiënallergie. Een spuitje met dexamethason doet dan wonderen, enkele uren later zijn huisdier en eigenaar blij omdat de jeuk over is. Vaak had het dier een paar dagen later wel koorts gekregen tgv een of ander herpes-, corona- of calicivirus. Beter koorts dan jeuk was de motivatie om het toch te gebruiken. Met corticosteroiden kun je dus latente virusinfecties die ergens in het lichaam huizen weer actief maken!

Het is dus ook maar een kleine stap naar die vleermuizen in China die ons getraakteerd hebben op hun coronavirus. Eerst vang je die schuwe dieren, dan sluit je ze ook nog eens op en vervolgens maak je ze ook nog dood om te roosteren. Dat is stress tot de derdemacht met een supergolf aan virussen, in dit geval dus ook coronavirussen. Vleermuizen zijn een reservoir van de meest diverse virussen!

Een carnavalsvierder uit Brabant zou de nertsen besmet hebben maar deze moesten toch het land uit en was dit probleem ook meteen de wereld uit. Misschien is er ook nog wel een carnavalsvierder geweest die zijn varkens besmet heeft, want in de varkensslachterijen is de infectiedruk wel erg hoog geworden. Want bij de vorige SARS uitbraak in 2002 is aangetoond dat ook varkens besmet kunnen worden, ook zij hebben daarvoor de receptoren. Tot nu toe zijn er wereldwijd een paar onderzoeken geweest maar hebben ze het bij varkens nog niet kunnen aantonen. Laten we het maar hopen maar met zoveel besmette slachters zou het wel

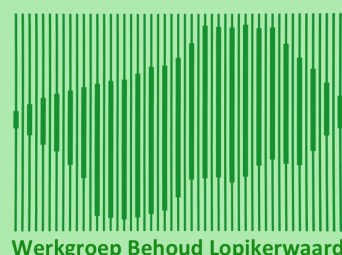
een reële mogelijkheid zijn. Zit het eenmaal onder de varkens dan zullen deze zeker in de toekomst als gastheerreservoir kunnen blijven dienen. Bij varkens kan moeilijk een groepsimmunititeit ontstaan omdat deze daarvoor tekort leven en er steeds weer aanvoer is van jonge gevoelige biggen.

De veroorzaker van de Mexicaanse griep, in het buitenland Swine Flu genoemd, was nog het influenzavirus H1N1 dat een eeuw geleden de Spaanse griep veroorzaakte. Al die tijd had het onder de varkens overleefd totdat er weer genoeg gevoelige mensen waren waar het weer kon toeslaan. Gelukkig viel het allemaal reuze mee.

Omstandigheden

In mijn tijd waren longaandoeningen bij varkens het grootste ziekteprobleem. Nogal wat sterfte en op het slachthuis bleek wel 40% van de dieren aangetaste longen te hebben. De leefomstandigheden waren longtechnisch vaak belabberd, betonnen ligplaats, veel dieren en ammoniak maar nog veel erger was die ellendige nooit stoppende tocht. Met zoveel dieren in een beperkte ruimte was je aangewezen op een kunstmatige ventilatie die ik nooit goed heb zien werken. Genoeg virussoorten en bacteriën die daar misbruik van maakten. Omdat de schade zo groot was, werd er wereldwijd veel onderzoek naar gedaan. De belangrijkste conclusie was dat longontsteking nooit door één soort virus alléén veroorzaakt kan worden maar dat daar er minstens 3 verschillende soorten voor nodig zijn die elkaar aanvullen en versterken. Het wisselt nogal eens maar meestal is het een influenza, een PRRS-virus gecombineerd met een agressieve bacterie in het spel. Maar ook corona heeft samen met anderen die potentie. En dan soms maar dode varkens rapen, blauw van kleur met bloedig schuim uit beide neusgaten.

In een stalletje met 60 varkens gehuisvest op stro met een natuurlijke ventilatie heb ik dat nooit gezien.

Grove druppel en aerosolen

Kuikens worden al op hun eerste levensdag, net uit het ei, tegen het corona virus /Infectieuze Bronchitis geënt om te voorkomen dat ze na een paar dagen al ziek zouden worden. De meest efficiënte en veilige methode is dat met een spray te doen die een verzwakt virus bevat.

De kuikens krijgen zodoende deze virus bevattende druppeltjes in de ogen en ademen deze verzwakte virussen in waardoor zich een lokale immuniteit ontwikkelt in de voorste luchtwegen. Vaccineren door middel van een injectie wekt niet! Dit sprayen gebeurt met een **grove druppel** omdat bij een **aerosol** het virus te diep in de longen zou komen met een heftige ent-reactie als gevolg.

niet alleen voor zichzelf kunnen zorgen maar ook voor het nageslacht. Bij dieren is dit nooit onderzocht.

Afweer

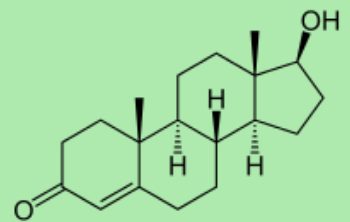
Mens en dier zijn allemaal uitgerust met een super geavanceerd immuunapparaat dat 24 uur per dag alles in lichaam controleert en vreemde indringers elimineert. De memorycellen zullen gedurende vele jaren de aanval niet vergeten en het in de gaten houden. We denken allemaal dat het om de antistoffen gaat maar alles draait om die cellulaire afweer. Ook zonder antistoffen hoef je niet ziek te worden en kun je van alle virusinfecties weer herstellen, maar niet zonder onze "witte bloedlichaampjes" alhoewel die ook maar weer een onderdeel zijn van die complexe cellulaire afweer. Maar ook het interferon is snel ter plekke, dringt de geïnfecteerde lichaamscellen binnen en probeert op allerlei manieren de vermenigvuldiging van het virus te verhinderen door haar eiwitten in stukken te knippen.

Mannelijk en vrouwelijk

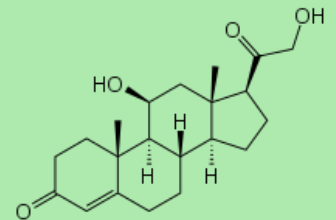
Mannen zijn gevoeliger voor Covid-19 corona dan vrouwen!

Bij de landbouwhuisdieren gaat het vooral om vrouwelijke dieren, zij zorgen voor eieren, melk en biggen. Alleen op legbedrijven waar men broedeieren produceert houdt men ook veel hanen, soms wel duizenden. Bij een corona uitbraak aldaar bleek ook daar de grote sterfte bij de mannelijke dieren voor te komen, de hanen dus. In de natuur zijn de mannelijke dieren meestal solitair of met een groep dames en niet met zoveel bij elkaar. Hoogstwaarschijnlijk geeft het toch te veel stress. Testosteron en corticosteroïden, het stresshormoon, zijn chemisch wel heel erg aan elkaar verwant. Hoogstwaarschijnlijk hebben vrouwen een beter immuunapparaat dan mannen en leven daardoor ook langer. Zij moeten immunologisch

Wim van der Putten sprayt kuikens tegen corona

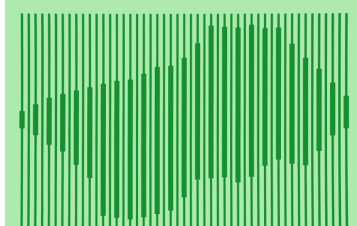
structuurformule testosteron

structuurformule corticosteroon

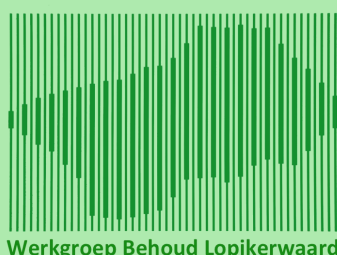
tabel hiernaast: voorbeeld entschema voor legkippen tegen Infectieuze Bronchitis (naar Entcommissie WVPA, 2015)

Leeftijd	Vaccin	Toedieningswijze
Dag 1	Levend vaccin: Massachusetts en/of variante stam	Grove spray
3-4 weken	Levend vaccin: Massachusetts en/of variante stam	Spray
7-8 weken	Levend vaccin: Massachusetts en/of variante stam	Spray
12 weken	Levend vaccin: Massachusetts en/of variante stam	Spray
3-4 weken vóór overplaatsen	Geïnactiveerd vaccin	Injectie

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

“ De kans bestaat dat het al die financieel kwetsbare mensen veel erger geraakt heeft dan wat het ons heeft opgeleverd. Het middel mag nooit erger zijn dan de kwaal en dat geldt niet alleen voor dierenartsen. ”

Antistoffen worden traag geproduceerd en zijn er alleen om de cellulaire afweer te helpen en eventueel tegen een gelijkwaardige volgende infectie snel te beschermen. Uit onderzoek is gebleken dat mensen met een erfelijk gebrek dat de vorming van antistoffen blokkeert niet ziek werden van een virusinfectie, maar wel met een erfelijk gebrek aan de cellulaire afweer.

Het is allemaal te complex om er alles van te weten. ‘Alles wat ik weet past in een druppel alles wat ik niet vult een oceaan’, sprak een van de grootste geleerde aller tijden, Isaac Newton.

Je moet het afweerapparaat alleen niet te veel schade toebrengen en het lot tarten, maar dan nog blijven de marges riant en is de natuur soms onredelijk tolerant.

Hoe verder?

Het gaat niet zomaar mis in de natuur, want dan was de mens er al lang niet meer geweest. Virussen en bacteriën waren er al lang voordat wij er waren en we hebben het nog steeds gered, ook toen en nog geen virologen, epidemiologen en dierenartsen waren. Veranderingen gaan langzaam en dat geldt ook voor de ziekteverwekkers en zo hebben we ruimschoots de tijd om ons aan te passen.

Onze waanzinnige maatschappelijke systemen die verankerd zijn aan geldstromen, werkgelegenheid en soms bizarre wensen kunnen echter wel de grenzen overschrijden. Hoe wij nu met de natuur omgaan, zou de mensheid in staat stellen zijn noodlot blindelings tegemoet te sukkelen. Niemand is er blij mee en toch is het niet te stoppen, zoals het ook onmogelijk is om te ontsnappen aan een file. Uiteindelijk beslist de consument verantwoordelijk omdat deze het laatste woord heeft. Weigert die op klompen te lopen dan verdwijnt de klompenindustrie vanzelf.

Als wij onze grenzen niet bewaken, doet de natuur het wel voor ons. Laat die vleermuizen met rust, die zijn er niet om door ons geroosterd te worden met het gevolg Hendra in Australië,

Ebola in Afrika, en nu het de wereld overgevlogen SARS-coronavirus. Hoogstwaarschijnlijk gaat het met dit corona wel weer goed aflopen maar het is nu al binnen enkele jaren de derde keer dat er een SARS-virus verhaal gehaald heeft op de mens. Waanzinnige overheidsmaatregelen werden genomen om dit virus een halt toe te roepen. De kans bestaat dat het al die financieel kwetsbare mensen veel erger geraakt heeft dan wat het ons heeft opgeleverd. Het middel mag nooit erger zijn dan de kwaal en dat geldt niet alleen voor dierenartsen. Aangestuurd worden door gebrek aan kennis en ervaring is een riskante bezigheid. Er zit dan niets anders op om te kijken en te vergelijken zoals ieder mens en dier dagelijks doet, want elke dag is weer anders dan die dag ervoor. Het tegen elkaar opbieden van landen over de aanpak geadviseerd door deskundigen die het ook niet zeker kunnen weten, kan gemakkelijk een absurd onvoorspelbaar gevolg krijgen. Virussen zijn razendsnel, gedragen zich onvoorspelbaar en zijn helaas niet met blote oog waarneembaar, maar in hun uppie zelden tot grote ziektes in staat. Het aidsvirus heeft dat wel gekund maar komt dan ook niet zomaar aanwaaien.

Ook het corona virus heeft het niet gemakkelijk. Steeds weer een nieuwe gastheer moeten aanvallen die jou als simpel virusje op zijn beurt probeert te vernietigen. Je zou verwachten dat de aanvalskracht op den duur gaat afnemen en dat is in het verleden dan ook met heel veel virusinfecties gebeurd: ze doofden gelukkig weer uit. Ook nu is dit met dit Covid-19 alweer aangetoond in Zuid-Korea. Het genetische materiaal van het virus was behoorlijk gehavend en had zijn aanvalskracht verloren. In de dierenwereld gaan bij de introductie van een nieuw virus als eerste de kwetsbare jonge dieren dood omdat hun immuunapparaat nog niet op volle sterkte is en zij nog geen moederlijke beschermende antistoffen via het colostrum/biest hebben binnen gekregen.

Met dit SARS-virus zijn het vooral de zeer kwetsbare ouderen die het niet redden. Stokoude ouderen met een haperend en versleten immuunapparaat opeengepakt in tehuizen: dan is het voor een virus ook wel heel gemakkelijk. Onlangs is vastgesteld dat de 115 jarige overleden Hendrikje van Andel, die haar lichaam beschikbaar gesteld had voor de wetenschap nog maar 2 immuun- stamcellen had, terwijl er eigenlijk 1000 nodig zijn.

Waarom zijn al die kinderen de dans ontsprongen? Amerikaanse virologen hebben onlangs vastgesteld dat de afweercellen die beschermen tegen de 4 verkoudheidscoronavirussen die van december tot april bij mensen circuleren, ook beschermen tegen het SARS-coronavirus. Kinderen zijn door hun intensieve contacten vele malen vaker verkouden dan ouderen en dus ook extra beschermd tegen dit virulente SARS-coronavirus. Een beetje vergelijkbaar met de koeien- en menspokken, waar ook de bescherming uit een eenvoudige hoek kwam. Het zijn niet de antistoffen maar het is weer die oppermachtige cellulaire immuniteit die ons zo efficiënt beschermt. Die meetbare antistoffen produceren duurt allemaal veel te lang voor die gemaakt zijn en zijn slechts ter ondersteuning van al die killercellen.

Hoogstwaarschijnlijk vormen dieren ook een belangrijk onderdeel in onze bescherming want er bestaat een enorme kruisimmunitet tussen al die virussen die bij hen en bij ons circuleren. Laat ze echter wel in hun waarde en respecteer hun comfortzone.

Om aan regen te ontkomen kun je niet zomaar een landelijke paraplu opsteken, dat doe je vast goed voor de badgast maar zeker niet voor de boer. Laat iedereen investeren in zijn eigen paraplu en die gebruiken als hij of zij daar behoefte aan heeft. Het meest intelligente verkeerslicht legt het nog altijd af tegen de meest eenvoudige rotonde. Ook met dit coronavirus ging het weer mis in uitzonderlijke omstandigheden. Triest voor al die verzorgsters, verpleegsters en artsen (m/v) die onder

een enorm hoge infectiedruk hun werk moesten doen en het zodoende soms niet gered hebben. In de tijd van de melaatsen werd je dan heiligverklaard en verdiende je de hemel. Nu worden ze beloond met applaus en een handjevol geld. Ook brandweerlieden, militairen, wegwerkers langs de snelweg en nog vele anderen staan soms aan een ongewild extra risico bloot

Virussen veranderen constant binnen hun genetische mogelijkheden en zo zal de wetenschap altijd achter de feiten aan lopen. Voor je het allemaal onderzocht hebt, is het virus alweer in een ander jasje gestoken. Al eeuwen leven de virussen in symbiose met de dieren, soms steken ze over naar de mens. Vaak zullen het dwaalgasten zijn, maar in dit geval ook weer niet omdat voor virussen de mens gewoon een potentiële gastheer is met lichaamscellen waarin ze probeert binnen te dringen. Maar een virus blijft met zijn 10 genen (wij hebben er 25.000) een zielig en afhankelijk wezentje en is in principe niet opgewassen tegen ons gigantisch immuunapparaat waar we ons al eeuwen mee hebben kunnen verweren. Toch moeten we alert blijven. De laatste decennia zijn er wel zeker 10 uitbraken van ebola in Afrika geweest veroorzaakt door een klein en zielig virus. In enkele dagen 80 tot 90 % sterfte bij de mensen in het dorp onder pestachtige verschijnselen, een ziekenhuis dat gesloten moest worden omdat alle artsen en verplegend personeel overleden waren. Maar toch doofden ze allemaal onbegrepen in korte tijd weer uit en viel het totale aantal doden nog mee. In de diergeneeskunde is 5% bewezen en volgens een arts geldt dat ook voor de geneeskunde.

Er valt nog heel veel te onderzoeken en laten we wetenschappers vooral stimuleren om daar hun best in te blijven doen. Met de woorden van Antoni van Leeuwenhoek, een van onze grote Nederlandse wetenschappers die tot op zijn 91ste actief bleef, wil ik dit verhaal besluiten: "Door arbeit en naarstigheit komt men tot saken die men van tevoren onnaspeurlijk achtte".

.... Hoogstwaarschijnlijk vormen dieren ook een belangrijk onderdeel in onze bescherming want er bestaat een enorme kruisimmunitet tussen al die virussen die bij hen en bij ons circuleren. Laat ze echter wel in hun waarde en respecteer hun comfortzone.

Lees elders in dit Magazine de bijdrage van dierenarts Jan Bos.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Inspiratie voor de Lopikerwaard Lopikerwaarden Streekfonds lanceert brochure Natuurlijk Sturen

*Harry Bijl, bestuurslid
Lopikerwaarden Streekfonds,
biedt wethouder Wather Kok
van Oudewater de brochure
Natuurlijk Sturen aan.*

Het Lopikerwaarden Streekfonds heeft wethouder Walther Kok van Oudewater maandag 13 juli jl. de brochure **Natuurlijk Sturen – Inspiratie voor de Lopikerwaard** aangeboden. Deze brochure laat zien hoe **Natuurlijk Sturen** het landschap in de Lopikerwaard mooier kan maken en wegen veiliger. De gemeente Oudewater en het Streekfonds gaan dit najaar in gesprek over een mogelijke pilot **Natuurlijk Sturen** in Oudewater.

Natuurlijk Sturen gaat over een andere manier van kijken naar wegen en het landschap eromheen. Minder focus op bebording, paaltjes en drempels – en juist meer aandacht voor landschappelijk passende elementen. Hierdoor gaan mensen (onbewust) anders rijden: rustiger en vriendelijker.

Natuurlijk Sturen is iets nieuws en volop in ontwikkeling. Het Lopikerwaarden Streekfonds houdt van het omdenken dat hierbij hoort en daagt overheden en streekbewoners uit om dit ook te doen. Om zo samen tot voorbeeldprojecten in het gebied te komen.

Lopikerwaarden

De rijk geïllustreerde brochure bevat naast een korte inleiding foto's van wegen in de Alblasserwaard die al volgens de **Natuurlijk Sturen** aanpak zijn ingericht. Daarnaast zijn voor zes locaties in de Lopikerwaard specifieke **Natuurlijk Sturen**-ontwerpen gemaakt.

Plan van aanpak voor pilot Natuurlijk Sturen in Benschop

Het Lopikerwaarden Streekfonds en de Werkgroep Veilig Benedeneind hebben wethouder Spelt van Lopik maandag 6 juli jl. een plan aangeboden om met **Natuurlijk Sturen** aan de slag te gaan

aan het Benedeneind in Benschop. Het voorstel aan de gemeente is om dit najaar van start te gaan en een half jaar later een inrichtingsvoorstel gereed te hebben.

Een eerste pilot wil het Streekfonds in Benschop realiseren. De verkeersveiligheid op het Benedeneind Zuidzijde in Benschop is al langere tijd onderwerp van discussie.

Vorig jaar besloot de gemeenteraad van Lopik een voorstel voor nieuwe verkeersmaatregelen aan te houden in afwachting van de resultaten van een onderzoek van het Lopikerwaarden Streekfonds. Dat is inmiddels gereed en geeft voor 11 locaties aan het Benedeneind concrete suggesties om de weg anders in te richten vanuit **Natuurlijk Sturen**-principes.

Ook is een plan van aanpak opgesteld waarmee de gemeente Lopik samen met bewoners, verenigd in de Werkgroep Veilig Benedeneind, en het Lopikerwaarden Streekfonds de eerste ontwerpen kan uitwerken tot een concreet wegontwerp.

Natuurlijk Sturen gaat over een andere manier van kijken naar wegen en het landschap eromheen. Minder focus op bebording, paaltjes en drempels – en juist meer aandacht voor landschappelijk passende elementen. Hierdoor gaan mensen (onbewust) anders rijden: rustiger en vriendelijker. Natuurlijk Sturen is iets nieuws en volop in ontwikkeling. Het Lopikerwaarden Streekfonds houdt van het omdenken dat hierbij hoort en daagt overheden en streekbewoners uit om dit ook te doen. Om zo samen tot voorbeeldprojecten in gebied te komen.

foto: een prachtig voorbeeld van duurzame innovatie. In totaal 2.400 zonnepanelen zorgen voor opwek van 650.000 kWh aan elektriciteit. Samen met de energie uit hun monomestvergister levert de fam. Heida in Hoornsterszwaag genoeg gas en elektriciteit op het net voor 100-150 huishoudens

Dit artikel kwam tot stand met inbreng van

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

FrieslandCampina's toekomstvisie:

12.000 energiefabrieken

FrieslandCampina wil koploper zijn in duurzaamheid en heeft als doelstelling om in 2050 CO₂-neutraal te zijn. Hiervoor is een ambitieus programma uitgewerkt als onderdeel van de strategie Our Purpose, Our Plan: "leiden met duurzaamheid". Het programma strekt zich uit binnen het domein van voeding, boerderij, productielocaties en verpakkingen. Bij het verwezenlijken van dit doel speelt duurzame energie in de gehele keten een belangrijke rol.

Ynte de Vries: "Onze ambitie is een energieneutrale keten. Dus zowel de productie, vervoer en verwerking zouden helemaal met duurzame energie uit eigen keten moeten kunnen plaatsvinden. De eerste mijlpaal is dat per 2025 alle elektriciteit die FrieslandCampina wereldwijd gebruikt, duurzaam wordt opgewekt in onze eigen keten. Om dit te bereiken, werken we samen met onze leden-

melkveehouders door op hun melkveebedrijven stroom op te wekken. Dat gebeurt met zonnepanelen, zonneboilers, windmolens en monomestvergisters, waarbij energie wordt gewonnen uit biogas. Als gemiddeld iedere melkveehouder twee keer zijn eigen elektriciteitsbehoefte opwekt, kunnen we de ambitie van alle elektriciteit duurzaam in eigen keten opwekken waarmaken."

Succes door ketensamenwerking

Ynte vervolgt: "Steeds meer van onze leden-melkveehouders zijn naast melkproducent ook energieproducent. Veel bedrijven zijn zelf al bezig met het opwekken van duurzame energie. Wij versnellen dit door samen te werken in de driehoek melkveehouder, FrieslandCampina en externe partners. De melkveehouder staat centraal en werkt vanuit het eigen ondernemerschap; zo ontstaat er een vruchtbare samenwerking met winst

foto boven: Ynte de Vries is sinds 2016 Project en Portfolio Manager Duurzame Energie binnen FrieslandCampina. Hij vertelt over de visie die het bedrijf heeft op de rol van zijn melkveehouders binnen de energietransitie.

voor iedere deelnemer aan de driehoek. De melkveehouder kan zijn bedrijf verduurzamen en daarmee geld verdienen. En onze partners kunnen door deze samenwerking hun bedrijf en propositie verder ontwikkelen. Voor FrieslandCampina zit de winst vooral in het behalen van onze energieambitie en het coöperatief ondernemerschap: een gezonde en duurzame bedrijfsvoering voor de hele keten.

Met een goede financiële prikkel in de vorm van een boven marktconforme prijs voor groencertificaten stimuleren we leden om de opgewekte stroom aan FrieslandCampina te verkopen.

Solar, Wind, Jumpstart

Staldaken die helemaal vol liggen met zonnepanelen zijn een steeds normaler beeld op het platteland. Terwijl de meeste particulieren meestal plaats hebben voor hooguit tien, twaalf, misschien zestien panelen op hun dak, kunnen er op een beetje grote schuur zo meer dan duizend liggen. Dit biedt veel potentie binnen de energietransitie. Om het aantal leden-bedrijven met zonnedaken te verhogen, zijn we in 2016 gestart met het Solar-project in samenwerking met GroenLeven. Via dit project kunnen leden-melkveehouders via onze partner GroenLeven zonnepanelen laten plaatsen via een dakhuuroplossing.

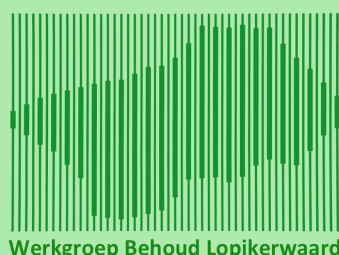
Inmiddels zijn ook veel melkveehouders in staat om met eigen middelen een zonnedak te financieren. Sinds 2019 is er in samenwerking met onze partner E.A.Z. Wind ook de mogelijkheid om een kleine windmolen te plaatsen. E.A.Z. verzorgt het hele traject van A tot Z en biedt een extra voordeel voor FrieslandCampina leden. Zo ontzorgt FrieslandCampina zijn leden-melkveehouders en biedt het extra voordelen -zoals korting voor haar leden. Er zijn inmiddels al zo'n 120 leden melkveehouders met een kleine windmolen en er zijn zeker nog 450 geïnteresseerden."

Naast zonne- en windenergie kan ook uit mest energie worden gewonnen via monomestvergisting. Dat is een installatie waarbij biogas uit mest wordt gewonnen. Die wordt omgezet in groen gas of in elektriciteit en warmte. Monomestvergisting heeft meerdere voordelen – enerzijds reduceert het de uitstoot van methaan (een broeikasgas) en stikstof en anderzijds kan er duurzame energie mee worden opgewekt. Met een groter type groen gas installatie kan er voor tot wel 150 huishoudens energie worden geproduceerd. FrieslandCampina is oprichter van de coöperatie Jumpstart, welke staat voor het rendabel winnen van groene energie uit mest. Door samen te werken is het voor melkveehouders aantrekkelijker een eigen monomestvergister op het bedrijf te exploiteren.

Via Jumpstart zijn nu tien installaties in gebruik bij onze melkveehouders en nog tien in aanbouw. De technologie heeft zich dankzij Jumpstart en de inspanningen van partners en melkveehouders snel ontwikkeld. Het biedt veel perspectieven om de komende jaren door te groeien.

Melkveehouder als regisseur van zijn energieboerderij

Het idee is dat FrieslandCampina meerdere opties voorlegt en dat de ondernemers daar zelf een mix van kunnen maken die bij hen past.

Zonnepanelen zullen daarbij meestal wel een belangrijk onderdeel van uitmaken, de prijzen worden namelijk steeds lager en de meeste daken zijn er nu eenmaal heel geschikt voor.

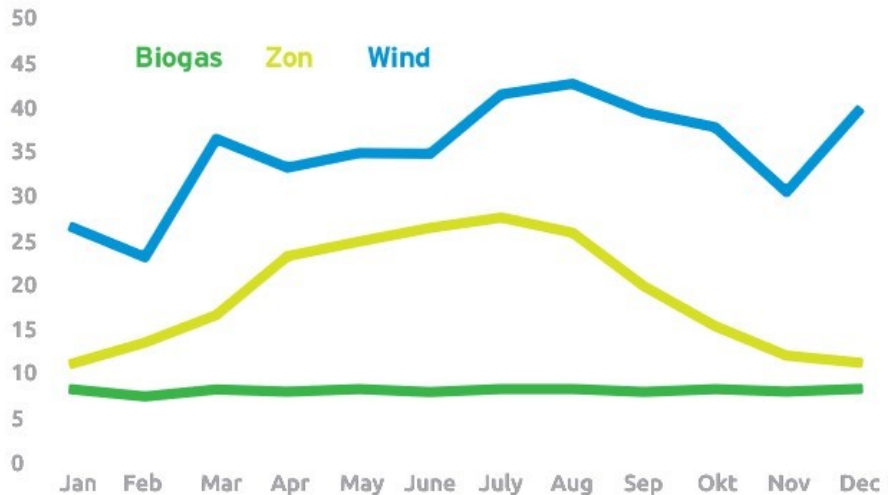
Maar ook windenergie kan een mooie bijdrage leveren. Wij richten ons vanuit FrieslandCampina vooral op kleine windmolens. Het gaat dan om molens die vijftien tot twintig meter hoog zijn. Die kun je bij een boerderij plaatsen; ze passen qua zicht goed in het landschap én zorgen vanwege hun bescheiden piekvermogens voor een beperkte belasting van de vaak licht uitgeoefde elektriciteitsnetwerken op het platteland. De melkveehouder kan de opgewekte energie gebruiken voor zijn eigen bedrijf of, wanneer hij meer produceert dan hij zelf verbruikt, energieleverancier zijn voor andere gebruikers. Dan levert hij stroom terug aan het net.

Als je die drie stromen (zon, wind, biogas) samen optelt, is er in 2019 ongeveer 420 gigawattuur duurzame energie opgewekt. Dat is genoeg voor 140.000 huishoudens en ongeveer 40 procent van de doelstelling om in 2025 in onze keten elektriciteitsneutraal te zijn.

Dat is ook een belangrijke stap naar onze CO₂-neutraliteit in 2050. Als je bedenkt dat nu al bij ongeveer de helft van alle duurzame energie die in Nederland wordt opgewekt agrariërs zijn betrokken, is dat iets waar je trots op mag zijn.

Energieboerderij als onderdeel van de energietransitie

Een belangrijke conclusie van hoogleraar slimme energie Gerard de Leede, uit Landwerk, (*redactie: Landwerk is het platform voor informatie, discussie en ontmoetingen over de inrichting van het landelijk gebied.*) met betrekking tot de energietransitie is dat decentraal opwekken technisch en financieel slimmer is dan centraal opwekken. Decentraal is flexibel. Het is verstandig om in te

zetten op energieneutrale wijken maar ook op een energieneutraal buitengebied, waar er ruimte is voor veel opwek en experimenteren met diverse opslagen en conversietechnieken.

We zetten deze energietransitie in omdat we een duurzaam bedrijf willen zijn, maar ook omdat we denken dat de energietransitie een mooi ondernemersperspectief aan melkveehouders biedt. Zeker wanneer we dat als coöperatie gaan organiseren. Met onze leden samen kunnen wij namelijk afspraken maken over hoeveel energie we op een bepaald moment leveren, verbruiken of straks ook opslaan.

Als er een overcapaciteit dreigt op het net, kunnen wij verbruik in de regio verhogen of lokaal energieopslag coördineren, of desnoods lokale opwek installaties dimmen. Dit helpt de netstabiliteit enorm, en kan grote infrastructurele kosten besparen. Dit kan alleen via centrale coördinatie van decentrale opwek en verbruik. Ons coöperatieve model is hier bij uitstek geschikt voor.”

FrieslandCampina heeft meer dan 2500 energieboeren!

Volg hun energieproductie live via frieslandcampinaopwek.nl

de grafiek hierboven geeft de opwek door leden-melkveehouders van FrieslandCampina aan in 2019. Y-as: gaat om GWh.

De potentie van zon op de FrieslandCampina staldaken is enorm; als elke vierkante meter FrieslandCampina dakoppervlak in Nederland voorzien zou worden van zonnepanelen kan je daarmee ca. 12% van het totale Nederlandse huishoudelijk stroomverbruik mee opwekken!

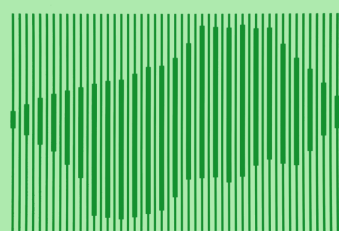
De potentie van biogas is ook gigantisch: als uit alle rundveemest van FrieslandCampina via monomestvergisting biogas zou worden gewonnen, dan kan er 600 miljoen kuub duurzaam, groen gas uit opgewekt worden. Dat is genoeg om in de gasvraag van bijna een half miljoen huishoudens te voorzien.

Zonnecollectief Lopikerwaard ontzorgt agrariërs bij zonnepanelen op dak

“Leg eerst de grote daken vol met zonnepanelen”, hoor je vaak als het over de energietransitie gaat. Veel ondernemers willen wel, maar weten niet hoe ze dit moeten aanpakken. Het Zonnecollectief Lopikerwaard helpt agrarische bedrijven in de regio hierbij, met steun van de provincie Utrecht. Voorzitter Dick Nederend vertelt hoe de vrijwilligers van het collectief agrariërs ontzorgen.

Dick: “In het Zonnecollectief Lopikerwaard werken vier collectieven uit de gemeenten Lopik, Montfoort, Oude-water en IJsselstein samen. We zijn in 2019 begonnen en hebben organisaties benaderd die al veel samenwerken met agrariërs in de omgeving. Zo heeft de LTO ons geholpen met de communicatie en heeft de Rabobank een bijdrage gegeven om business cases voor elk bedrijf te kunnen maken. In ons collectief zit ook een oud-dierenarts met veel contacten in de regio. Toen wij onze eerste informatiebijeenkomst organiseerden is hij bij iedereen langs gegaan. Met als resultaat dat er 150 geïnteresseerden aanwezig waren. Direct benaderen werkt toch het beste.”

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Zonne-collectief Lopikerwaard wint prijs voor beste energie initiatief uit de Provincie Utrecht

Donderdagavond 9 juli jl was weer het jaarlijkse hoogtepunt voor de energie initiatieven in de provincie Utrecht. Tijdens de U-Thuis Voorjaarsbijeenkomst is de prijs voor beste energie initiatief uit de provincie Utrecht uitgereikt. Zonne-collectief Lopikerwaard is dit jaar de winnaar geworden en volgt hiermee Stichting Energie Zeist op. De trotse voorzitter van Stichting Duurzaam Lopikerwaard Dick Nederend nam de prijs digitaal in ontvangst tijdens de bijeenkomst die live werd uitgezonden vanaf duurzame ontmoetingsplek ANNE in Utrecht.

De prijs voor het beste energie initiatief uit de provincie Utrecht wordt jaarlijks uitgereikt tijdens de U-Thuis Voorjaarsbijeenkomst georganiseerd door de Natuur en Milieufederatie Utrecht en de Omgevingsdienst Regio Utrecht in opdracht van U-Thuis. U-Thuis is het samenwerkingsverband van 17 gemeenten in de regio Utrecht die werk maken van energiebesparing bij particulieren. De prijs wordt uitgereikt aan initiatieven zonder winstoogmerk die zich richten op energiebesparing of duurzame energieopwekking in de regio Utrecht. Er wordt hierbij gekeken naar de impact van het initiatief, maar ook naar hoeveel bewoners/bedrijven bereikt zijn. De vorige winnaars van de prijs waren Energiegroep Bunnik, de Hoeven Energie (Houten), BENG! (de Bilt), elekstroom (Nieuwegein) en Stichting Energie Zeist.

Zonne-collectief Lopikerwaard.

Het Zonne-collectief Lopikerwaard is gestart in januari 2019 tijdens de avond Zon op Agrarische daken, georganiseerd door Duurzaam Lopiker-

waard in samenwerking met de LTO Zuidwest Utrecht en de Natuur en Milieufederatie Utrecht. Hierna zijn 50 Quickscans gemaakt waarin de businesscase berekend is voor de bedrijven die zich hadden aangemeld. Deze quickscans zijn mede mogelijk gemaakt door Rabobank Utrechtse Waarden. Voor deze locaties is er een collectieve uitvraag geweest naar een partij die de zonnepanelen kon plaatsen voor een goede prijs en kwaliteit. Uit deze uitvraag is SolarProf uit Woerden gekomen.

De afgelopen maanden zijn op 15 locaties zonnepanelen geplaatst en de verwachting is dat de komende maanden nog meer locaties zullen volgen. Een aantal hiervan zijn relatief klein zoals bij Jan Eikelenboom, maar er zitten ook een aantal grote installaties tussen waarmee het totaal aantal zonnepanelen richting de 3.000 zal gaan.

Foto onder door Karin Verhoef: zonnepanelen Lopikerweg Oost

Provincie investeert 13 miljoen om bodemdaling in Utrechts veenweidegebied te remmen

De provincie Utrecht zet samen met haar partners in op het remmen van de bodemdaling in het Veenweidegebied. Het provinciebestuur wil daarvoor 13 miljoen euro investeren. Door de aanpak van bodemdaling maakt de provincie Utrecht werk van een regio waar het ook in de toekomst goed wonen, werken en leven is.

De verschillende landschappen van het Utrechtse veenweidegebied spreken tot de verbeelding. Het gebied heeft agrarische gronden, natuur, wandelmogelijkheden en locaties met een rijke cultuurhistorie. De veengronden van Utrecht bevinden zich voornamelijk in het westelijk deel van de provincie. Helaas heeft dat gebied te maken met een zakkende bodem. De bodem daalt door het oxideren en inklinken van de veengrond. De maatschappelijke gevolgen van de daling zijn groot. Dit geeft veel schade voor de landbouw, aan woningen en aan wegen. Naast overlast en schade voor inwoners en ondernemers, zorgt de bodemdaling ook voor de uitstoot van CO₂.

De provincie Utrecht wil de daling van de veenbodem afremmen om dit gebied toekomstbestendig te maken en een vitale agrarische sector te behouden. Daar waar het kan worden gelijktijdig natuur- en klimaatdoelen gerealiseerd.

De maatregelen om de doelen te bereiken staan in het Uitvoeringsprogramma Bodemdaling 2020-2023 van het provinciebestuur. Gedeputeerde Hanke Bruins Slot: "Bodemdaling stelt ons voor uitdagingen in het veenweidegebied. Met slimme innovaties en goede samenwerking pakken we bodemdaling aan en verminderen we de uitstoot van CO₂. We bieden toekomst aan de agrarische sector en zetten in op een goede

waterkwaliteit en versterking van de biodiversiteit. Samen met alle partners maken we werk van een provincie waar het ook in de toekomst goed wonen, werken en leven is voor iedereen.

Samenwerken en innoveren

Om de bodemdaling en de CO₂-uitstoot te remmen, kiest de provincie voor een aanpak waarin wordt samengewerkt met agrariërs, waterschappen, gemeenten en de maatschappelijke organisaties in het veenweidegebied. De aanpak van bodemdaling gaat hand in hand met het creëren van een stabiele toekomst voor boeren die hun bedrijf op veengronden hebben. Dit vraagt enerzijds om maatregelen vanuit de gezamenlijke overheden en anderzijds praktische maatwerkoplossingen van agrariërs zelf. Het uitvoeringsprogramma zet daarbij in op het verder ontwikkelen en testen van alternatieve gewassen, zoals lisdodde. De nieuwe teelten bieden een mogelijk alternatief verdienmodel voor boeren op nattere gronden. Ook richt het programma op innovatieve technieken die de daling moeten remmen, zoals onderwater- en drukdrainage. Door in te zetten op het verbeteren van de bodemkwaliteit, bescherming van weidevogels en aanleg van natuurvriendelijke oevers verbeteren we de waterkwaliteit en versterken we de biodiversiteit.

Goedkeuring Provinciale Staten

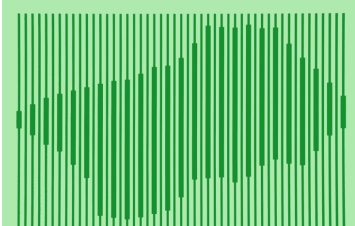
Het Uitvoeringsprogramma is gepresenteerd door het provinciebestuur en vormt de praktische uitwerking van de Visie Bodemdaling die in 2018 is vastgesteld. De Provinciale Staten van Utrecht moeten het Uitvoeringsprogramma nog goedkeuren. Om de plannen te realiseren is 13 miljoen euro beschikbaar vanuit de provinciale middelen voor de periode van 2020-2023.

PROVINCIE UTRECHT

*Naschrift redactie:
Berichtje uit Agraaf
(augustus 2019)*

De lisdodde teelt lijkt het meest geschikt als natte teelt voor het veenweidegebied. Dat concluderen onderzoekers van het Louis Bolk Instituut in het onderzoek 'Natte teelten voor het veenweidegebied'. Ver-natting van dat gebied zou nodig zijn om bodemdaling en een toename van CO₂-uitstoot tegen te gaan. Voor melkveehouders betekent een hoger waterpeil dat de huidige bedrijfsvoering onder druk komt te staan. Om meer inzicht te krijgen in nieuwe, rendabele en duurzame landbouwactiviteiten voor deze groep melkveehouders, is bij KTC Zegveld al geëxperimenteerd met verschillende teelten op ver-natte veengrond. De hoofdvragen in dit onderzoek sluiten daarbij aan en luiden: Welke teelten kunnen er groeien op natte veengrond, hoe kunnen deze als voer op het melkveebedrijf ingezet worden en welke verdere toepassingen en verdienmodellen zijn er?

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Waterschap en gebiedspartners zetten handtekening onder een veilige Lekdijk met volop kansen voor recreatie, natuur en cultuurhistorie

Samenwerkingsovereenkomst getekend Dijkversterking Salmsteke-Schoonhoven

Een veilige Lekdijk tussen Salmsteke en Schoonhoven, dat is wat Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden beoogt met het project Sterke Lekdijk. Daarnaast zijn er volop kansen voor het gebied als het gaat om recreatie, natuur en cultuurhistorie. Met het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst door het waterschap met de gemeente Lopik, de provincie Utrecht en Rijkswaterstaat spreken alle partijen de ambitie uit om gebiedsontwikkelingen samen op te pakken.

Gezamenlijke aanpak voor het hele gebied

De komende jaren versterkt het waterschap de Lekdijk tussen Salmsteke in Lopik en Schoonhoven. Daarbij staat waterveiligheid voorop, maar ook een goede inpassing in het landschap is belangrijk.

Er liggen volop kansen voor recreatie, (rivier)natuur en cultuurhistorie. Door opgaven te bundelen, werken de partners aan een gebiedsaanpak waarin de verschillende kansen voor het gebied samenkomen en ambities kunnen worden gerealiseerd.

Dijkversterking biedt kansen

De dijkversterking biedt kansen om tegelijkertijd extra wensen in het gebied te realiseren. Bijvoorbeeld het aanleggen van een vispassage tussen de Lopikerwaard en de Lek en het uitvoeren van groot onderhoud aan gemaal De Koekoek in Lopik. De komende tijd wordt onderzocht welke kansen voor de omgeving daadwerkelijk mogelijk zijn.

Kansen voor recreatie, (rivier)natuur en cultuurhistorie

Nu de Lekdijk moet worden versterkt, zijn er ook volop kansen om aan de slag te gaan met recreatie, (rivier)natuur en cultuurhistorie in het gebied.

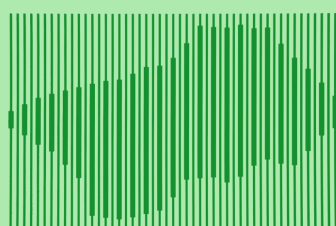
Wandelroutes rond de dijk kunnen worden uitgebreid en veilig fietsen op de dijk is een belangrijk aandachtspunt. In de uiterwaarden kunnen de natuurwaarden worden versterkt, onder andere bij Willige Langerak en De Bol. Voor cultuurhistorie wordt er gekeken hoe de 'heul' Wiel en Vogelzang kan worden hersteld. Het gaat hier om een eeuwenoud uitstroombemaal van de achterliggende polder.

Kennis en kunde bundelen

Met het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst geven alle gebiedspartners aan enthousiast te zijn om de kansen voor het gebied te onderzoeken in de verkenningsfase. In deze fase wordt onder andere gekeken naar de haalbaarheid van de mogelijkheden voor gebiedsontwikkeling en daarbij kunnen zij hun kennis en kunde bundelen. Door opgaven te combineren, kunnen deze vaak efficiënter worden uitgevoerd, met minder hinder voor de omgeving.

Ondertekening in coronatijd

Vanwege corona was het niet mogelijk om in een livebijeenkomst iedereen te laten tekenen. Daarom zijn de fysieke handtekeningen afzonderlijk verzameld en is er tijdens een digitale sessie nog een virtuele handtekening geplaatst. De gebiedspartners zijn blij dat op deze manier de samenwerkingsovereenkomst alsnog is ondertekend.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Gemeenteraad akkoord met energielandschap Rijnenburg en Reijerscop

De gemeenteraad van Utrecht heeft op donderdagavond 9 juli 2020 ingestemd met het voorstel van het college om een energielandschap mogelijk te maken in de polders Rijnenburg en Reijerscop. Dit betekent dat hier ruimte wordt geboden voor maximaal acht windmolens en ongeveer 230 ha zonnevelden voor zo lang als nodig is voor een haalbare business case. Initiatiefnemers kunnen hiervoor plannen indienen.

De gemeente Utrecht kan hiermee als grootverbruiker binnen de regio een belangrijke bijdrage leveren aan de opwekking van duurzame energie. Met het energielandschap kunnen we ongeveer 82.500 huishoudens van elektriciteit voorzien. Dat is 20% van de huidige Utrechtse vraag naar elektriciteit.

Initiatiefnemers aan zet

Initiatiefnemers die zonne- en/of windenergie willen produceren kunnen vanaf nu plannen indienen bij de gemeente. Dit kan tot 1 november 2020. In het zogeheten uitnodigingskader staat waar de plannen aan moeten voldoen en hoe de selectieprocedure er uit ziet. Het college selecteert de initiatiefnemers die hun voorstel mogen uitwerken.

Impressie van het energielandschap

Er zijn zoekgebieden aangewezen waarbinnen de initiatiefnemers windmolens en zonnevelden kunnen plaatsen. Dit betekent dat nog niet vaststaat waar de zonnevelden en windmolens precies zullen komen. Er ligt alleen vast in welke zone ze mogelijk kunnen komen. In bijgaande Impressie van het energielandschap ziet u een mogelijke invulling van het energielandschap met windmolens en zonnevelden.

Strengere eisen om hinder te beperken

Om hinder voor bewoners van de polder en omliggende wijken zoveel mogelijk te beperken, kunnen de windmolens en zonnevelden alleen in bepaalde delen van de polder komen. Windmolens in het noordelijke deel van het gebied, zonnevelden voornamelijk in het oostelijke deel. De afstand van de windmolens tot de omliggende woonwijken van De Meern, Nieuwegein en IJsselstein is hierdoor minimaal 800 meter, de afstand tot de lintbebouwing in Reijerscop is minimaal 500 meter. Verder eist de gemeente geluidarme windmolens, moet de slagschaduw beperkt worden tot bijna nul en krijgen bewoners van de polder financiële compensatie. Ook maakt de initiatiefnemer een participatieplan voor bewoners van de polder en een jaarlijkse rapportage over geluid en slagschaduw. Voor bewoners die in de polder wonen, moet bovendien geld beschikbaar worden gesteld voor het isoleren van hun woning tegen eventuele geluidsoverlast.

Woningbouw en roeibaan

Het plan laat voldoende ruimte voor eventuele woningbouw tijdens de exploitatieperiode van het energielandschap. Een permanente invulling van de polders zal later dit jaar verder worden besproken in het kader van de Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU).

Het energielandschap houdt ook ruimte vrij voor de eventuele komst van een roeibaan. De haalbaarheid hiervan wordt nog onderzocht.

Vervolgstappen

De aanleg van het energielandschap kan op z'n vroegst in 2022 starten. Op de website vindt u een overzicht van welke stappen daarvoor moeten worden doorlopen.

Nieuwsbrief van

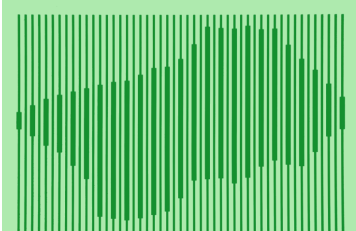

Gemeente Utrecht

U vindt alles over de planning, de visie op het energielandschap en een impressie op www.utrecht.nl/wonen-en-leven/duurzame-stad/energie/duurzame-energie-in-rijnenburg-en-reijerscop

aanvulling redactie:

Buren van Rijnenburg en Reijerscop doet samen met Bewonersgroep Reijerscop en Samenenergie-opwekken.nl een dringende oproep van bewoners aan grondbezitters om geen medewerking te verlenen aan het huidige Energieplan Rijnenburg en Reijerscop dat bestaat uit een combinatie van acht windturbines en 235 ha. voor zonne-energie. Zonder medewerking van grondeigenaren is het raadsbesluit onuitvoerbaar en blijven initiatiefnemers met lege handen achter.

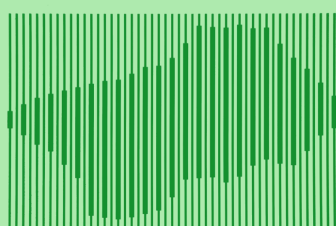
Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Nieuwsbrief van

PROVINCIE ■■ UTRECHT

Bekijk de ontwerpen online via: <https://www.provincie-utrecht.nl/omgevingswet-en-omgevingsvisie>

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Ontwerp Omgevingsvisie en -verordening en planMER online beschikbaar

De Ontwerp Omgevingsvisie, de Ontwerp Omgevingsverordening en het bijbehorende milieueffectrapport (planMER) zijn voor iedereen in te zien. Na de vaststelling door Gedeputeerde Staten in maart hebben we deze documenten eerst gedigitaliseerd. Door het uitstel van de Omgevingswet en de coronacrisis is nog niet duidelijk wanneer de stukken ter inzage kunnen komen te liggen.

De provincie Utrecht heeft een fijn woon-, werk- en leefklimaat. Dat willen we graag zo houden.

Tegelijkertijd is er ruimte nodig voor ontwikkelingen die op ons afkomen. Denk hierbij aan de groeiende behoefte aan woningen en bereikbaarheid, de economische bedrijvigheid, de energietransitie, de klimaatadaptatie en het tegengaan van bodemdaling.

In de Ontwerp Omgevingsvisie staat welke keuzes de provincie maakt om de nodige ruimte te maken voor ontwikkelingen en tegelijkertijd de Utrechtse kwaliteiten te behouden. In de Ontwerp Omgevingsverordening zijn de bijbehorende regels opgenomen.

Waar nodig zijn regels eenvoudiger opgeschreven en/of beter op elkaar afgestemd.

De keuzes die we voor de toekomst maken, kunnen gevolgen hebben voor het milieu. Daarom hebben we tegelijkertijd met het schrijven van de Omgevingsvisie een milieueffectrapport (planMER) laten opstellen. Zo kan het aspect milieu volwaardig meegewogen worden in de besluiten die we nemen in de Omgevingsvisie.

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld. De oorspronkelijke ingangsdatum was 1 januari 2021 en de nieuwe datum waarop de wet ingaat, is nog niet duidelijk. Daarnaast hebben we te maken met de coronacrisis die ook onzekerheden met zich meebrengt. Zodra we meer duidelijkheid hebben over wat deze ontwikkelingen betekenen voor onze voorbereiding op de wet en voor de terinzagelegging, zullen we daarover berichten.

In de terinzageperiode is het voor iedereen mogelijk om te reageren door middel van een zienswijze.

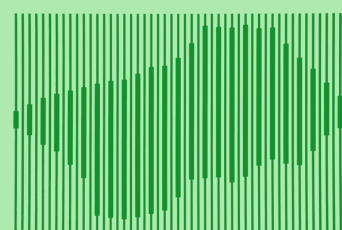

NATURE TODAY

Bericht van Vogelbescherming Nederland (juli 2020)

tekst: Ronald van Harxen, Vogelbescherming Nederland

Foto: Piet Munsterman

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Wat staat op het menu van de steenuil?

Een formidabel project: 75 dagen lang, 24 uur per dag tellen wat de steenuilen van Beleef de Lente vangen. Dat levert vele verrassingen op en laat mooi zien hoe flexibel ze wel niet zijn in hun prooikeuze. Maar ook hoe afhankelijk van de omstandigheden...

Steenuilen staan bekend als generalisten als het gaat om hun menukeuze. Met het grootste gemak vangen ze kleine prooien als rupsen en meikevers, maar ze draaien hun hand ook niet om voor een uit de kluiten gewassen veldmuis of net uitgevlogen spreek. Die ruime keuze maakt dat ze met een relatief klein leefgebied toe kunnen en slim kunnen anticiperen op plotselinge overvloed van de één of ander prooi.

Dat het echter wel nauw luistert en dat timing en vooral ook toeval een grote rol spelen bij de voedselkeuze van de steenuil, werd afgelopen maanden fraai aangetoond voor de webcams van Beleef de Lente. Een klein, maar gedreven team vaste kijkers telde daar nauwgezet welke prooien het broedende vrouwtje kreeg aangereikt van haar man en wat beide ouders later naar hun jongen brachten: 75 dagen lang, 24 uur per dag. Dat leverde het fenomenale aantal van 4.032 prooien op.

Een maaltijd van meikevers of muizen
Dankzij het droge en ook relatief warme voorjaar was het zo goed als elke avond uitstekend vliegweer voor meikevers. Deze werden dan ook in groten getale aangevoerd: 1.463 bij elkaar. Meer nog dan in het recordjaar 2019. Topdag was 22 mei met 94 van die snorfietzers. Toen het op 4 juni eindelijk begon te regenen, stopte de aanvoer echter prompt. Daarna werd er niet één meer aangevoerd. Wat als het niet was gaan regenen?

Gedurende de tijd dat ze op eieren zat, kreeg het vrouwtje slechts een handvol muizen en ook de jongen moesten het in hun eerste levensdagen nagenoeg zonder stellen. Totdat op 5 en 7 mei de weilanden rondom de nestkast gemaaid werden en de veldmuizen van de ene op de andere dag hun dekking verloren.

In de 7 dagen die volgden werden er maar liefst 64 gevangen. Als warme broodjes gingen ze over de toonbank. Uiteindelijk liep de teller op naar 114. Topdag was 10 mei met 17 exemplaren. Er liepen zelfs zoveel muizen rond dat de steenuilen overstapten naar de 24-uurseconomie: bijna een derde van de muizen werd bij daglicht aangevoerd.

Zelfs de van veldmuizen bekende activiteitspiek in de namiddag werd feilloos benut. Wat als er niet gemaaid was?

Nattigheid zorgt voor een nieuw dieet

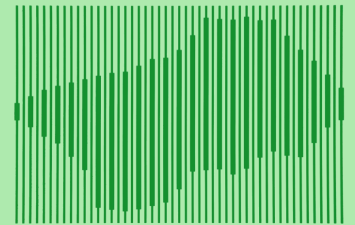
Tot ieders verrassing werden in de laatste dagen van mei ineens tientallen regenwormen aangevoerd. Met de oplopende droogte waren deze de weken daarvoor steeds dieper de grond in gekropen, onbereikbaar voor jagende uilen. Waar kwamen ze nu zo plotseling vandaan? Het raadsel werd snel opgelost: het grote gazon werd uren achtereen gesproeid met water uit de put van de burens. 's Nachts krioelde het er ineens van de wormen.

De steenuilen wisten wel raad met deze sappige slierten en hun jongen slurpten ze maar al te gretig naar binnen. Een welkome afwisseling met al die toch wat droge en krakerige meikevers. Toen het enkele dagen later begon te

regenen, werden het er al gauw tientallen per dag. Topdag was 5 juni met 49 exemplaren. Wat als het niet was gaan regenen?

Wat als...

Was het niet zo'n warm en droog voorjaar geweest, was er begin mei niet gemaaid, was het gazon niet gesproeid en was het op 5 juni niet begonnen te regenen, hadden de steenuilen beslist een probleem gehad. Dit jaar zat alles mee, volgend jaar is het misschien anders. Ook als steenuil moet je een beetje geluk hebben!

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

RECREATIE LANDSCHAP ROSENBOOM

Kamperen midden in de Lopikerwaard. Ruime plaatsen. Verwarmd sanitair. Verhuur van kano's en fluisterboten. Wandel- en fietsroutes. Uitkijktoren. Gasterij. Oplaadpunt.

www.recreatielandschaprosenboom.nl

Benedeneind Zuidzijde 283A • Benschop

Bel met Kees: 06-13712125 of met Lenie: 06-22865608

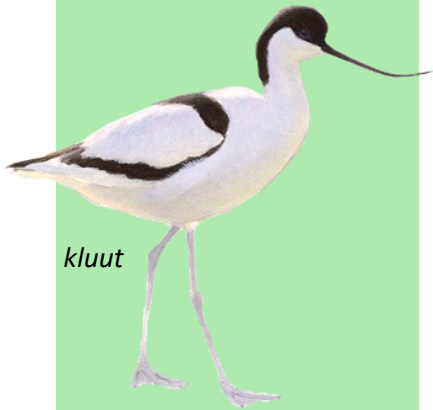
(b.g.g.: Marjolein: 06-18032051)

door Irene Schuller, bestuurs-
lid WBL

De Bossenwaard, een bezoekje waard

zwarte ruiters

kluut

groenpoot-
ruiter

foto hiernaast: aan de kant
van de Lek heb je een prach-
tig uitzicht

In het kader van het project “Ruimte voor de Rivier” is aan de Zuidgrens van IJsselstein bij het Klaphek een prachtig uiterwaardengebied gecreëerd, De Bossenwaard-West. De Bossenwaard-Oost ligt aan de andere kant van de A2 en grenst aan Nieuwegein.

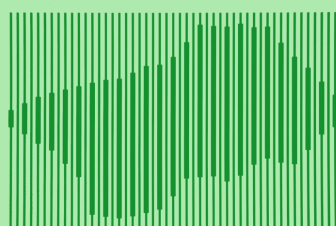
Het gebied overstroomt bij hoog water, bij laag water valt het weer droog en juist die dynamiek zorgt voor bijzondere natuur. Er zijn twee geulen gegraven en er is een plasje, dit alles zorgt voor natte natuur zoals we vroeger in Nederland op zoveel plaatsen hadden. Ik denk dat iedereen het er wel over eens is dat het terugbrengen van de uiterwaarden voor de natuur een hele goede beslissing is.

Het is zeker de moeite waard om de verschillende plantensoorten die er inmiddels voorkomen eens beter te bekijken en ook voor vogelaars is het een leuke plek. In die natte klei is veel voedsel te vinden in de vorm van slakjes, wormpjes en kleine visjes.

Algemene soorten als tureluur, oeverloper, grutto, kleine plevier en Kievit zijn er in voorjaar goed te bewonderen.

(redactie: Wij hebben er ook de zwarte ruiters en de groenpootruiter kunnen waarnemen.) In het plasje zie je verschillende ganzen- en eendesoorten, afhankelijk van de tijd van het jaar. Dat maakt het vogelen op zo'n plek ook leuk, je vraagt je elke keer af of je iets nieuws te zien krijgt. In 2020 zijn tot nu toe 114 vogelsoorten gezien in het gebied (waarneming.nl).

In april, midden in de broedperiode voor veel soorten, ging ik er kijken en zag ik tot mijn verbazing twee crossmotoren over het dijke rijden. Daarnaast zag ik een paar wandelaars met loslopende honden terwijl aan de rand van het plasje de jongen van diverse vogelsoorten te zien waren. Waarschijnlijk hebben de hondeneigenaren helemaal niet in de gaten gehad wat ze aan het doen waren maar er stond wel een (onduidelijk) bordje van Rijkswaterstaat waarop je echt kon zien dat honden niet welkom waren. Het moet nog maar eens gezegd worden: vogels schrikken van honden, ook als ze aan de riem lopen. Als ze om de haverklap op moeten vliegen verbruiken ze veel energie,

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

energie die ze nodig hebben om te groeien of om vet op te slaan voor de winter. Daarom is de aanwezigheid van honden in een gebied zoals de Bossenwaard erg onwenselijk.

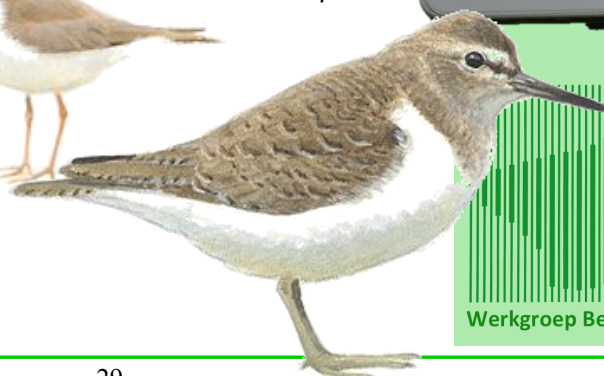
Er stond ook een hek, ja stond, want het was kapot en daardoor was het inmiddels mogelijk om met de auto tot aan de Lek te rijden. Omdat ik heel erg verbaasd was over deze situatie heb ik, als regiocoördinator van Vogelwacht Utrecht, meteen het nummer van Rijkswaterstaat gebeld wat op het bordje stond. Het was half acht in de avond en ik verwachtte een antwoordapparaat. Maar tot mijn verbazing kreeg ik gewoon een meneer aan de telefoon die alle tijd nam en beloofde iets aan de ongewenste situatie te doen. Heel mooi natuurlijk maar dan denk je toch: Eerst zien, dan geloven.

In de dagen en weken erna heb ik nog een paar keer contact gehad met Rijkswaterstaat, geholpen door een andere vogelaar die vaak ter plekke was.

Op 19 mei kreeg ik het bericht van Rijkswaterstaat dat er bouwhekken geplaatst zijn, het definitieve hek is in bestelling. Er staat een nieuw en duidelijk bord en sinds vorige week liggen er betonblokken die moeten voorkomen dat er ooit nog auto's het dijkje op kunnen rijden. Zo kan het dus ook, een overheidsinstantie die snel en adequaat maatregelen neemt. Een compliment aan Rijkswaterstaat waar men de overtuiging deelt: **de Bossenwaard, het beschermen waard.**

kleine plevier en oeverloper

*boven: het dijkje is prachtig, met veel verschillende plantensoorten
 onder: de informatie op het bord is volstrekt duidelijk*

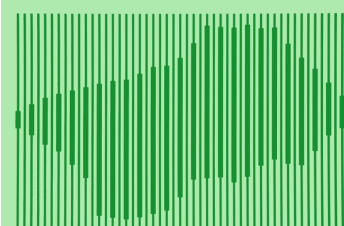

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

door Henriëtte Keijzer, bestuurslid WBL

Bron: Floris Alkemade: rijksbouwmeester Toekomstvisie Panorama Nederland

De Lopikerwaard, maar eigenlijk heel Nederland staat voor een aantal complexe opgaven. Dit jaar zijn we met onze neus op de feiten gedrukt: isolatie en vereenzaming door het Corona virus, grote droogte waardoor er op veel plekken te weinig water was voor de gewassen, gevolgd door hoosbuien met ondergelopen straten en huizen. Onze landbouw stuit op kritische grenzen en dit gaat ten koste van het landschap, de bodemkwaliteit, de biodiversiteit en de volksgezondheid. Er is een nijpend tekort aan woningen en de dringende noodzaak om de overstap te maken naar hernieuwbare energiebronnen. Een ingewikkelde en grote uitdaging voor de komende decennia, maar ook een uitgelezen kans om Nederland rijker, hechter en schoner te maken.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

De transitie van woningbouw, landbouw en energie: kijken naar de toekomst van de Lopikerwaard

Woningbouw

Door het Corona virus is er meer behoefte aan natuur en recreatie dicht bij huis. Concentratie van verstedelijking zorgt er voor dat we onze waardevolle landschappen zo veel mogelijk open houden. Zo geven we onze landelijke gebieden de ruimte om de ingrijpende transitie naar een duurzame kringlooplandbouw te maken, waarvoor alle bestaande landbouwgrond hard nodig is, in combinatie met recreatie en wateropslag.

Tevens is er toenemende vereenzaming, dit werd de afgelopen maanden met Corona des te meer duidelijk. We stevenen af op 40% eenpersoonshuishoudens. Door binnen de bebouwde kom de dorpen en steden beter in te richten voor ouderen, met betere en veilige voetgangersroutes, ontmoetingsplekken te creëren en andere woonvormen aan te bieden kan dit tegengegaan worden.

De landelijke opgave is 1 miljoen extra woningen. Ik persoonlijk schrik van het doel dat bijvoorbeeld IJsselstein zich heeft gesteld, 2500 woningen. Met als gedachte dat er genoeg woningen moeten zijn voor onze kinderen. Maar de plannen die wij tot nog toe hebben gezien voorzien in voornamelijk grondgebonden woningen in een hoger segment. Dat zijn niet de huizen die starters kunnen betalen of die zorgen dat ouderen doorstromen. Veel van deze huizen zullen verkocht worden aan mensen van buiten de eigen gemeente.

Als we naar de langere termijn kijken is er over 30 jaar een sterke afname door vergrijzing en versterving. Ouderen willen bij verhuizen graag in hun eigen buurt blijven, maar daar zijn meestal

geen geschikte kleinere wooneenheden of appartementen. De beste oplossing is verdichting van bestaande woonwijken met geschikte woningen. Bij een opgave van 1 miljoen extra woningen is dat een verdichting van 10-15 %, dat zou zeker te realiseren moeten zijn. Belangrijk is daarvoor de leegstand in de Lopikerwaard in te kaart brengen en de mogelijkheden tot renovatie.

Bij inbreiding zal deze maatschappelijke verduurzaming gecombineerd moeten worden met energetische verduurzaming. Energiebesparing, energieopwekking en bouwen met meer biobased materialen. Beton veroorzaakt 10% van alle CO2 uitstoot op aarde. Door gebruik te maken van circulaire materialen zoals crossed laminated timber en prefab kan eventueel gebouwd worden op de bestaande stad en is snelle en tijdelijke woningbouw ook mogelijk. Daarbij moet er goed gekeken worden naar andere woonvormen, zeker voor de eenpersoons huishoudens. Door ouderen een goed alternatief aan te bieden breng je de keten op gang, waardoor grondgebonden gezinswoningen vrij komen. Woonhofjes binnen de bebouwde kom, maar ook daarbuiten. De WBL is geen voorstander van bouwen buiten de rode contouren op waardevolle landbouwgronden en natuur. Zij wil zich ervoor inzetten de Gemeente en Provincie ruimere mogelijkheden te laten bieden in het buitengebied om grote, bestaande bebouwing van boerenbedrijven op te delen in meerdere kleinere wooneenheden, uiteraard wel met behoud van het ensemble, uitstraling en zichtlijnen. Zo kunnen meer mensen, ouderen, maar ook jongeren of jonge gezinnen, genieten van het buitengebied, met onderling contact en zorg voor elkaar.

Het bijbehorende agrarisch land kan dan ingericht worden als eigen voedselvoorziening en/of lokale voedselvoorziening, natuur, recreatie, biodiversiteit en wateropslag.

Energietransitie

Ten eerste is de opgave te besparen op energieverbruik, er moet maximaal ingezet worden op besparing en slimme warmtenetten. Daarnaast moeten we energie halen uit hernieuwbare warmtebronnen zoals geothermie en aquathermie. Elektriciteit kan grotendeels gehaald worden uit zon en wind. Windenergie voornamelijk op de Noordzee opgewekt, goed voor meer dan de helft van onze elektriciteitsbehoefte, en voor het overige deel door grote windparken in grootschalige, rationeel verkavelde landschappen. Het landschap van de Lopikerwaard is hier mijns inziens echt niet geschikt voor. Zonne-energie kan geproduceerd worden op daken, in industriegebieden en op braakliggende terreinen, maar ook in gevels. Een minimum aandeel zonnepanelen op daken zou verplicht gesteld moeten worden voor nieuwbouw en ombouw. Huishoudens en bijvoorbeeld boerenbedrijven met grote dakoppervlakken moeten vanuit het Rijk meer mogelijkheid krijgen om meer elektriciteit en warmte op te wekken dan ze zelf nodig hebben en deze terug te leveren aan open publieke netten.

Zonne-energiecentrales op landbouwgrond en in natuurgebieden moet naar mijn idee vermeden worden. Het is van belang om maximaal in te zetten op oplossingen in het stedelijk gebied, voordat voor de gemakkelijke weg van de zonnepanelen in de wei wordt gekozen. Landschap is niet oneindig beschikbaar. Voor grondeigenaren is het nu té aantrekkelijk om grond te verkopen voor verstedelijking. Grond is niet alleen vastgoed maar ook een publiek goed. Zonnepanelen vormen een industriële laag in het landschap, vergelijkbaar met glastuinbouw. Ze belemmeren de gewenste transitie in de landbouw, jagen grondprijzen op, hebben

forse ecologische nadelen en tasten de belevingswaarde aan.

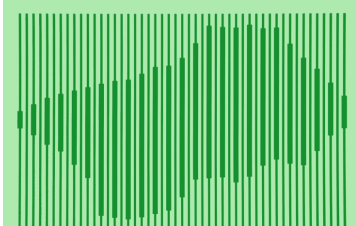
Landbouw

Landbouwgronden worden steeds belangrijker, er is een grote opgave voor de (lokale) voedselvoorziening. Landbouw zal nog meer gecombineerd moeten worden met natuur voor betere biodiversiteit en waterberging (droogte, zeespiegelstijging). Vasthouden van zoetwater moet benut worden als kwaliteitsimpuls, mogelijk gecombineerd met waterrecreatie voor de kinderen, waar nu zeker rond IJsselstein, Benschop en Montfoort een tekort aan is. Hoge landschapskwaliteit moet een randvoorwaarde zijn voor de landbouw. Bepaal eerst de gewenste kwaliteit van het landschap en neem die als randvoorwaarde voor het bepalen van de productieruimte voor de landbouw. Een suggestie vanuit de Rijksbouwmeester is om voor iedere hectare die, als er geen andere mogelijkheden zijn, aan het buitengebied wordt onttrokken verplicht een deel van de grondprijs te storten in een op te richten landschapsfonds. Dat fonds wordt gebruikt om te investeren in landschappelijke kwaliteit en recreatie. Veel boeren willen wel overstappen naar biologische of duurzame bedrijfsvoering, maar vaak is dit financieel nog niet haalbaar. Hiervoor zou een overgangsfonds ingesteld moeten worden dat helpt de kloof te overbruggen.

Al met al dus veel uitdagingen met mooie kansen. Ik hoop dat Gemeentes en Provincie ook kijken naar de langere termijn en duurzame keuzes maken, om zo onze mooie Lopikerwaard te behouden en te versterken.

Lopik Oost

Voor bestemmingsplan Lopik Oost is geen beroep ingesteld bij de Raad van State. Dit betekent dat het bestemmingsplan onherroepelijk is en dat S.B.B.-Lopik met de bouw kan starten. Het streven is 126 uiteenlopende woningen. Meer info op lopikoost.nl

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

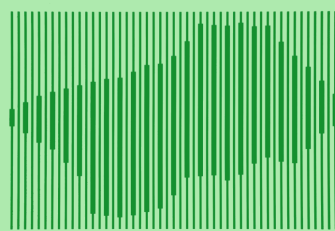

bericht van

gepubliceerd in

**NATURE
TODAY**

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Kleurkeur: eerste bedrijf met succesvolle audit

Op 19 juni heeft het eerste bedrijf de audit Kleurkeur succesvol afgerond: 'De Heer land en water' uit Polsbroek. Zij zijn hiermee in het bezit van de oorkonde 'Groenvoorziening met Kleurkeur' dat zij in samenwerking met provincie Gelderland als opdrachtgever behaalden. Er zijn nog veel meer bedrijven actief met Kleurkeur bezig en hopelijk zien we dit op korte termijn terug in biodiverse bermen.

Marco van Vliet, projectleider bij De Heer land en water BV ontving de oorkonde uit handen van Titia Wolterbeek van De Vlinderstichting en Dick Oosthoek van Stichting Groenkeur. Deze oorkonde staat voor ecologisch bermbeheer dat de biodiversiteit bevordert. Om de oorkonde te kunnen behalen, volgden de medewerkers van het bedrijf de speciale cursus bij De Vlinderstichting.

Daarnaast implementeerde De Heer land en water Kleurkeur-eisen binnen het bedrijf. In opdracht van de provincie Gelderland beheert het bedrijf de bermen langs provinciale wegen binnen het gebied Vallei en Veluwe. Binnen dit bestek voert De Heer land en water maaiwerkzaamheden volgens de Kleurkeur-richtlijn uit en ze stelde, samen met de provincie, een beheerplan op.

Certificatie-instelling MPS-ECAS heeft als onafhankelijke auditor de papieren en werkzaamheden beoordeeld. Colin Maas, Manager Auditing bij MPS-ECAS, is dan ook blij dat het bedrijf op deze manier kan bijdragen aan de bevordering van biodiversiteit.

Bermbeheer

De provincie Gelderland neemt actief deel aan de ontwikkeling van Kleurkeur en stimuleert het gebruik daarvan langs haar eigen wegen en bij gemeentes en waterschappen in de provincie. "We zijn daarom blij dat niet alleen de cursus wordt gevolgd, maar een aannemer verder gaat en het certificaat haalt. We verwachten dat niet alleen onze eigen bermen, maar meer wegbermen hiervan zullen profiteren." Ook Marco van Vliet is tevreden: "Het is goed dat er een richtlijn is gekomen waarvoor aannemers zich kunnen certificeren. De Heer land en water is al langer bezig met het beheren van bermen op een wijze die de biodiversiteit vergroot. Onder andere voor de gemeente Haarlemmermeer en de provincie Utrecht zijn verschillende pilots uitgevoerd. Met de richtlijnen van Kleurkeur kunnen we hier in de toekomst nog beter invulling aan geven. Wij merken dat opdrachtgevers steeds meer belang hechten aan ecologisch bermbeheer."

Door de certificering kunnen bedrijven met bewezen ervaring zich onderscheiden.”

Veel belangstelling

Meerdere bedrijven zijn zich, samen met hun opdrachtgever, aan het klaar maken voor ecologisch bermbeheer binnen de richtlijn Kleurkeur. De Vlinderstichting heeft al zo'n 250 diploma's afgegeven aan mensen die de cursus Kleurkeur basis hebben gevolgd.

In de komende maanden volgen nog eens meer dan 150 mensen de opleiding. Zij werken voor verschillende Groenkeur-bedrijven en overheden. "Er is al jarenlang vraag naar borging van de kwaliteit van ecologisch bermbeheer," stelt Titia Wolterbeek, directeur van De Vlinderstichting. "Wanneer doe je het bermbeheer goed voor planten en dieren als bedrijf en als opdrachtgever?"

Met Kleurkeur hebben wij een nieuwe standaard gemaakt voor ecologisch bermbeheer. Wij zijn blij dat deze goed blijkt aan te sluiten bij de praktijk.

Hiermee gaan we de komende jaren het verschil maken voor de biodiversiteit in bermen en daarbuiten.”

medewerkers van De Heer land en water, de provincie Gelderland en MPS-ECAS bij de overhandiging van de oorkonde (Bron: Stichting Groenkeur)

De Groene Hart biografie is in de maak

Het bestuurlijk Platform Groene Hart heeft opdracht gegeven om in samenwerking met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (OCW) en het ministerie van BZK een Groene Hart Biografie te maken.

Waarom een Groene Hart Biografie

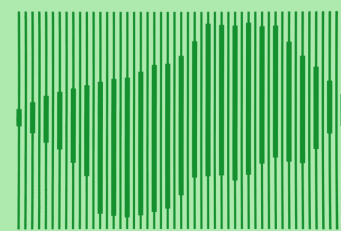
Het Groene Hart staat voor een grote transitie opgave waarbij bodemdaling, de zoetwatervraag, de transitie van de landbouw, de energietransitie, de mobiliteit en verstedelijking toonaangevend zijn. De transities veranderen het huidige landschap en de identiteit die mensen aan het landschap ontlenuen. Over deze transitieopgave bestaat op voorhand bezorgdheid welke met name zijn gericht op het verliezen van bestaande landschappelijke kwaliteiten. De Groene Hart biografie wordt gemaakt om in eerste instantie het gesprek te voeren over deze landschappe-

lijke kwaliteiten. Daarnaast zal de Groene Hart biografie bestaande kennis actualiseren en nieuwsgierigheid oproepen bij professionals en burgers naar hoe het Groene Hart zich tot nu toe heeft ontwikkeld.

Hoe gaat de Biografie er uit zien

De Groene Hart biografie zal in ieder geval gaan bestaan uit een rapport, kaart(en) en ondersteunend beeldmateriaal. Echter wil de werkgroep die zich bezighoudt met deze Groene Hart biografie, ook twee extra elementen toevoegen namelijk het waarderen van de landschappelijke kwaliteiten en het schetsen van ontwikkelingsruimte door middel van verhalen.

Gezien de input die het Bestuurlijk Platform op wil halen bij bewoners en andere betrokkenen bij het Groene Hart zullen er bijeenkomsten worden georganiseerd.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

door Carla Brokking,
Stichting Kunst en Cultuur
Lopik

STICHTING **KUNST
& CULTUUR**
LOPIK

Door de versoepelingen van de Corona-maatregelen kan de Open Monumentendag op 12 september 2020 in Lopik toch doorgang vinden, zij het in aangepaste vorm. Locatie: Het Zendstation, Biezendijk 3 te Lopikerkapel. Start om 11:00. Einde: 17:00 uur

Veilig bezoek en toegankelijkheid

Op de website www.kunstencultuurlopiik.nl/open-monumentendag/omd-2020/ vindt u alle praktische gegevens voor een bezoek. Ook zullen op die pagina eventuele wijzigingen worden gepubliceerd, indien de situatie dat noodzakelijk zou maken.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

“Zenden en ontvangen” in het Zendstation in Lopikerkapel

Met Het Zendstation, heeft Stichting Kunst en Cultuur een plek gevonden die ruim genoeg is om de Open Monumentendag coronaproof te kunnen organiseren. Op deze locatie was jarenlang het Nederlandse radiohart, met de middengolfzenders Hilversum 1 en Hilversum 2 van Nozema gevestigd. Nu doet het gebouw dienst als vergader- en evenementenlocatie.

BankGiro
Loterij

Open
MONUMENTENDAG

De reden om voor deze zenders Lopik als vestiging te kiezen, had een technische achtergrond. Door internationale afspraken over golflentes, moest Nederland voor de radio-omroepuitzendingen overstappen van de lange golf naar de middengolf. De voortplantingscondities van deze golf, stellen eisen aan de bodemgeleidbaarheid. Omdat deze in het Gooi niet optimaal was, vond men een ideale plek op de klei langs de Lek. Dit was ook direct een perfecte strategische ligging, in het midden van het gebied met de meeste luisteraars.

Na een succesvolle proefzender langs de Radiolaan in Lopikerkapel (toen nog valend onder

Jaarsveld, vandaar “Zender Jaarsveld”), werd het definitieve zendstation langs de Biezendijk gebouwd, op Lopiks grondgebied.

Wat is hier te zien en te leren?

Het gebouw van het Zendstation (foto rechtsboven) is op zich al een bezichtiging waard. Het interieur heeft veel van het oorspronkelijke karakter behouden. Opvallend zijn de prachtige entreehal, de natuurstenen trap met gegraveerde glasplaten, een muurschildering (foto rechtsonder) van Peter Alma en diverse zalen met indrukwekkende hoge raampartijen. In de zalen zijn verschillende presentaties en tentoonstellingen.

Het Omroep Zender Museum brengt de oorspronkelijke Zenderzaal weer tot leven, met allerlei objecten die ooit in

deze zaal werden gebruikt en veel informatie over de historische techniek van omroepzenders.

Achter het Zendstation is nog de bunker te herkennen, die in de tijd van de Koude Oorlog is aangelegd. Aan het begin van de toegangsweg vindt u het beeld de Bietenkapper, dat tevens dienstdoet als grenspaal tussen de gemeenten Lopik en IJsselstein.

Archeologische vondsten

De werkgroep Archeologische Vondsten van Stichting Lopikerkapel, laat zeer bijzondere Middeleeuwse

gebruiksvoorwerpen zien die zijn opgegraven bij de Hofstede te Vliet. Het grootste deel van de ruim tien duizend vondsten bestond uit aardewerk, maar er is ook veel ijzerwerk en brons gevonden.

Een collectie foto's uit de vorige eeuw, brengt de recentere historie van Lopikerkapel in beeld.

Bezoek

Bezoekers ontvangen een gratis historisch boekje met achtergronden van de onderwerpen die deze dag in de schijnwerpers staan.

foto boven: enkele vondsten die zijn opgegraven bij Hofstede te Vliet, een mini-riek en een mes

Kleine zilverreiger maakt stop in Nederland

De kleine zilverreiger broedt weinig in Nederland, maar wanneer ze naar het zuiden trekken, is de kans groter dat je er een ziet. De najaarstrek van de kleine zilverreiger is een tijdje terug begonnen, en inmiddels druppelen de eerste kleine zilverreigers vanuit Scandinavië Nederland binnen.

Ze zijn op doortocht naar Zuid-Europa en Afrika en maken een tussenstop in

Nederland. De vogels zijn voornamelijk in de Delta te zien.

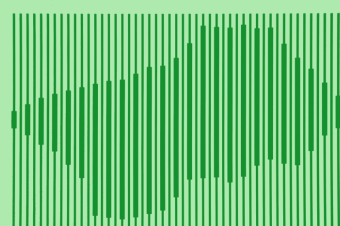
Wanneer kleine zilverreigers met weinig zijn, kun je ze vinden in gezelschap van grote zilverreigers, blauwe reigers, lepelaars of grote meeuwen. Je kunt de kleine zilverreiger van de grote onderscheiden door zijn kleinere formaat en opvallend gele tenen.

door Jan Bos, Dierenarts
DVM in Dierenkliniek
Berg&Bos en dierenarts in
Ouwehands Dierenpark
Rhenen sinds 1993

“ ... Nu wordt er
vooral veel aan-
dacht en werk be-
steed aan het ontwik-
kelen van een vaccin,
waar de wereld
op wacht. ”

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Coronaperikelen voor 'n dierenarts in de dierentuin

Eind december 2019 werd in de miljoenenstad Wuhan in centraal China de eerste patiënt met Covid-19 vastgesteld. Deze longinfectie bij mensen wordt veroorzaakt door het SARS-CoV-2. SARS staat voor Severe Respiratory Syndroom en CoV voor corona virus. Dit RNA coronavirus is mogelijk afkomstig uit vleermuizen, die van nature een heel sterk afweerapparaat hebben en daarom veel ziekmakende virussen bij zich kunnen dragen, waar zij niet ziek van worden. Uit de in China voorkomende hoefijzerneusvleermuis (*Rhinolophus affinis*) is een corona virus geïsoleerd dat voor 88% overeenkomt met het RNA van CoV-2.

Volgens wetenschappers is het mogelijk dat via een tussengastheer het virus bij mensen terecht is gekomen. Daarvoor zou het schubdier verantwoordelijk zijn. Overdracht naar mensen kan op de drukke dierenmarkt in Wuhan hebben plaatsgevonden. Op Chinese dierenmarkten worden veel exotische dieren illegaal verhandeld. De schubben van het schubdier zijn voor de handelaren waardevol. Van deze schubben worden traditionele medicijnen gemaakt. Het genoom (genetische code) van SARS-CoV-2 komt voor 99% overeen met het corona virus dat bij deze schubdieren werd gevonden. Een andere theorie is dat het CoV-2 virus uit het virus lab van Wuhan is ontsnapt. Van beide theorieën is nog geen sluitend bewijs. Nu wordt er vooral veel aandacht en werk besteed aan het ontwikkelen van een vaccin, waar de wereld op wacht.

De verspreiding in China is redelijk beperkt gebleven tot de Wuhan regio. Net als de verspreiding van het SARS-CoV-1 in 2002 en 2003, toen er geen pandemie is ontstaan. Er zijn toen 800 mensen aan het virus overleden. Wellicht zijn dit voorjaar door het intensievere verkeer tussen China en de rest van de

wereld, de uitbraken van CoV-19 inmiddels op alle continenten vastgesteld. De infecties in nieuwe regio's verspreiden zich razend snel en er ontstaat een golfbeweging in de ernst en mate van de uitbraken.

Volgens de WHO zijn er over de hele wereld eind juli, per week een miljoen besmettingen bijgekomen. Overdracht vindt plaats door hoesten van kleine waterdruppeltjes (aerosolen) waaraan het virus zich hecht. Maar het virus kan ook enkele uren overleven in de omgeving. Daarom is het belangrijk dat we afstand houden van elkaar (>1,5 m) en in de mouw kuchen en niezen én geen handen schudden. Maar vooral uiterste hygiëne betrachten en regelmatig en lang (1 minuut) onze handen wassen. Bij gezondheidsklachten blijf je thuis en denk je aan een mogelijke besmetting met het coronavirus, dan laat je je testen.

Dit zijn de regels die wij als dierenarts ook hanteren in onze klinieken met onze collega's en cliënten. In de periode van de eerste uitbraak met veel ziekenhuisopnames en sterfgevallen hebben onze klinieken de service beperkt tot spoedgevallen. Ventilatoren en aanverwante faciliteiten werden beschikbaar gesteld voor ziekenhuizen. Elke kliniek volgt de regels van het RIVM op voor de persoonlijke hygiëne, maar ook door cliënten te vragen om alleen op afspraak te komen, met één of twee begeleiders, die geen verkoudheidsverschijnselen hebben.

Door op afspraak te komen kunnen de cliënten en patiënten gespreid over de dag komen. Er zijn faciliteiten voor desinfectie van de handen en er wordt altijd afstand gehouden. De kliniek wordt regelmatig gedesinfecteerd op kwetsbare plaatsen: deurkrukken, balie, pinapparaat en behandelafels.

De gevoeligheid van onze huisdieren voor CoV-19 is gelukkig beperkt. Er zijn publicaties van honden, katten en nertsen die door infectie van hun verzorgers met Covid-19 ziek zijn geworden. De symptomen zijn mild te noemen en er is geen onderlinge infectie tussen de huisdieren. Begin april zijn in de Bronx Zoo in New York grote katten onderzocht op verkoudheidsklachten en bleek er inderdaad CoV-2 virus geïsoleerd te zijn uit een vier jaar oude tijger. Tevens is bij andere leeuwen en tijgers het virus aangetoond in de ontlasting. Deze dieren (7) hadden eveneens symptomen van een luchtweg infectie (hoesten en sloop). Achteraf bleek dat verzorgers in de periode dat ze zelf nog geen Covid-19 symptomen hadden de katten hebben geïnfecteerd. Dit geldt ook voor corona-infecties bij nertsen op nertsenfarms in Brabant. Er zijn inmiddels 20 nertsenbedrijven waar Covid-19 bij nertsen is vastgesteld. De bedrijven zijn geruimd. Het blijkt dat de infectie is ontstaan door medewerkers met Covid-19. Het virus verspreidt zich onderling tussen de nertsen en kan daarna ook weer mensen besmetten, zoals door onderzoek van de Wageningen Universiteit is aangetoond.

Steeds is er een verband tussen mensen met Covid-19 en dieren. Er zijn publicaties van Covid-19 infecties bij huisdieren en katten. Zoals in Hong Kong en in België waar de eigenaar een Covid-19 patiënt was. Vooral jonge katten kunnen er ziek van worden maar het zijn dan milde klachten. De dieren kunnen dan niet weer mensen besmetten. Van fretten en hamsters is het ook bekend dat ze besmet kunnen worden.

Dierentuinen zijn een periode dicht geweest als gevolg van een landelijke corona maatregel. Intussen moesten de dieren natuurlijk wel verzorgd worden. Op het Bronx verhaal na, zijn er geen grote calamiteiten in dierentuinen geweest. De gevoelige diersoorten zoals de grote katten, primaten en marterachtigen zijn op de zelfde manier benaderd als mensen tegenwoordig onder-

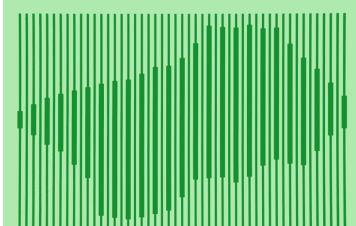
ling hun voorzorgmaatregelen nemen. Dus afstand houden en bij contact binnen 1,5 m een mondmasker dragen.

Het Cov-19, het nieuwe coronavirus is onderdeel van een grote groep RNA corona virussen die wordt ingedeeld in 4 groepen Alfa, Bèta, Gamma en Delta groep. De Alfa groep komt meestal voor bij vleermuizen en we kennen het als corona infectie bij katten, FIP (chronische buikvliesontsteking) en corona infecties bij puppy's met diarree. Daarnaast als common cold bij mensen, een milde verkoudheid. In de Bèta groep komen heel veel soorten voor bij diverse zoogdieren. Hierin worden ook de SARS en MERS corona virussen ingedeeld. MERS is een corona infectie ziekte die in N-Afrika voorkwam in 2012 (Middle East Respiratory Syndrome) overgedragen door kamelen met dezelfde symptomen bij mensen als Covid-19. Verder zijn er de virussen uit de Gamma en Delta groep, corona virussen die bij zeezoogdieren, vogels en varkens voorkomen. Het is bekend dat veel dieren als ze een jaar oud zijn altijd wel een corona infectie hebben doorgeemaakt zonder ziekte symptomen.

Hoe de toekomst voor de dieren en mensen voor CoV-19 er uitgaat zien is nog zeer onzeker. De hoge besmettingsgraad en vaak dragers zonder ziektesymptomen zullen een blijvende verspreiding geven. Daar komt bij dat een vaccin voor vergelijkbare infecties als SARS-CoV en MERS-CoV nooit zijn ontwikkeld. De wetenschappelijke en medische wereld is volop bezig met het ontwikkelen van een vaccin. Momenteel wordt er wereldwijd aan meer dan 100 verschillende vaccins gewerkt. Tot die tijd zullen wij ons moeten beperken tot het voorkomen van verspreiding van het virus door ons gedrag en hygiëne.

Daarnaast kunnen we de gevolgen van een besmetting beperken door onze eigen afweer alsook de afweer van dieren te verhogen met een gezonde levensstijl en voeding.

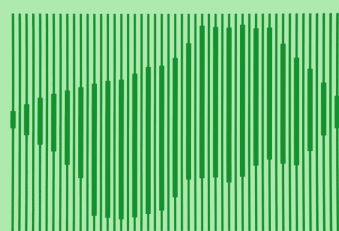
“ ... Steeds is er een verband tussen mensen met Covid-19 en dieren. ... ”

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

foto hiernaast uit Nationaal Archief, fotograaf onbekend: de schrijver Herman de Man, geboren als Salomon Herman (Sal) Hamburger in Woerden, op 11 juli 1898. Hij kwam om bij een vliegtuigongeluk op Schiphol op 14 november 1946. De Man was een Nederlands schrijver van voornamelijk literaire streekromans. In België gebruikte hij voor het eerst Herman de Man als pseudoniem. Bij Koninklijk Besluit van 9-9-1943 veranderde zijn geslachtsnaam officieel in De Man.

“Het wassende water” is een televisieserie naar een boek van De Man, geschreven in 1925. De roman speelt zich af rond zijn eigen geboortetijd (1898).

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Herman de Man-weekend,-week/ of –maand, wat wordt het?

Onlangs vond er in ‘t Zomerhuis aan de Zuid-Linschoterzandweg te Snelrewaard een bijeenkomst plaats waarbij een aantal vertegenwoordigers van diverse vrijwilligersorganisaties in onze regio (waaronder uw redactie) aanwezig was. Er werd gebrainstormd over de (mogelijke) organisatie van een Herman de Man-weekend of misschien zelfs wel van een hele week of maand.

Aanvankelijk zou er al dit jaar op 11 en 12 juli een Herman de Man-weekend plaats vinden maar vanwege alle coronamaatregelen kon dit geen doorgang vinden. Door de beide dames, Lyanne de Laat en Gerda Hoogendijk, die het initiatief namen, zijn er al een groot aantal suggesties gedaan voor programmaonderdelen.

Waarom een De Man herdenking?

Er was sprake van een 3-tal aanleidingen in 2019. Allereerst was daar natuurlijk de onthulling van het nieuwe grafmonument van Herman de Man in Oudewater. Wij deden daar vorig jaar verslag van.

Ook was er een Herman de Mantentoonstelling in Oudewater en vond er een vertelvoorstelling plaats.

In het programma dat volgend jaar plaats zal moeten gaan vinden zal plaats zijn voor een groot aantal evenementen. Te denken valt dan aan twee nieuwe fietsroutes die als rode draad kunnen fungeren voor allerlei evenementen waarbij het leven en werk van Herman de Man, het boerenleven van toen en nu en het landschap in de Krimpenerwaard en de Lopikerwaard centraal staan. Ook zal er volop aandacht zijn voor de tv-serie en de opname locaties van “Het Wassende Water”. Wij informeren jullie opnieuw als het programma wat meer vorm heeft gekregen.

En misschien vinden jullie het leuk te weten dat Gerda Hoogendijk op zondagmiddag 25 oktober haar vertelvoorstelling “Het Wassende Water” opvoert in Theater Concordia te Haastrecht. Dit gebeurt tijdens het zogeheten Verhalencafé. Het programma hiervan staat binnenkort online.

Gemeenten opgelet!

Meer insecten en lagere kosten bij bloemrijk groenbeheer

Er is de laatste tijd volop aandacht voor de achteruitgang van insecten. Het onderzoek in Duitse natuurgebieden, waaruit een achteruitgang van 75 procent in 25 jaar werd aangetoond heeft velen de ogen geopend. We weten dat het ook in Nederland niet goed gaat met biodiversiteit in het algemeen, en insecten in het bijzonder. In veel gemeenten is men dan ook bezig om te kijken hoe het openbaar groen aantrekkelijker kan worden voor planten en dieren. In veel gemeenteraden zijn moties aangenomen om in de gemeente meer aandacht te geven aan vlinders, bijen en biodiversiteit in het algemeen. Een van de manieren is het beheer van de grazige vegetaties in bermen en groenstroken anders te gaan doen. Het omvormen van gazon in bloemrijk grasland is daar een voorbeeld van; het gefaseerd maaien van bermen, waar dus bij iedere maaibeurt gedeelten blijven staan, een andere. Bloemrijk grasland moet jaarlijks een- of tweemaal worden gemaaid om te zorgen dat de bloemen blijven. Dat is afhankelijk van de voedselrijkdom van de bodem. Op klei is dit vaak tweemaal; op zand is een keer vaak genoeg. Binnen 'Kleurkeur', ontwikkeld door De Vlinderstichting en Groenkeur, is die fasering een belangrijk onderdeel. Dat er al bij heel wat gemeenten op een 'goede' manier wordt beheerd, blijkt uit het feit dat meer dan de helft van alle genomineerden voor de onderscheiding Bovenste-

BesteBermbeheerder2020, die De Vlinderstichting onlangs heeft gelanceerd, gemeenten zijn.

Recent verscheen een publicatie in PLoS ONE, over een Duits onderzoek waarin is gekeken naar een ander onderdeel van het openbaar groen, namelijk perken met – vaak uitheemse - struiken. Ook in ons land zien we in veel gemeenten nog de perken met sneeuwbes, Cotoneaster of andere struiken. In het Duitse onderzoek is gekeken naar het effect van het omvormen van dergelijke perken naar inheems bloemrijk grasland op heel veel verschillende insectengroepen. Het bleek dat voor vrijwel alle insecten er een sterke toename was in het bloemrijk grasland. Dit effect werd nog versterkt als er gefaseerd werd gemaaid. Naast dat de biodiversiteit er dus nadrukkelijk op vooruitgaat was een andere conclusie dat dit omvormen uiteindelijk tot aanzienlijk minder onderhoudskosten leidt. Dit is in deze tijd waarin veel gemeenten moeten bezuinigen een mooi extra pluspunt. Het is niet goed als bezuinigingen de enige reden zijn voor een omvorming, maar het helpt natuurlijk wel om uiteindelijk meer kleur in de stad te krijgen. Dat is goed voor de vlinders en de bijen, maar zeker ook voor de mensen die in een natuurlijke omgeving gezonder zijn en zich beter voelen. Daarom: niet meer dralen maar snel komen tot meer natuur in het stedelijk gebied.

tekst en foto's: Kars Veling
(De Vlinderstichting)

Het vervangen van perken met uitheemse struiken in steden en dorpen door inheems bloemrijk grasland zorgt voor veel meer insecten en biodiversiteit, en blijkt ook nog veel goedkoper te zijn in het onderhoud. Dit blijkt uit een recent Duits onderzoek. Waar wachten we nog op?

www.vlinderstichting.nl/kleurkeur

***Ben je op zoek naar
een hypotheek die
past bij jouw
situatie?***

***Bel 0348 -559 559 of mail
financieel.advies@rabobank.nl***

Kom maar op met de toekomst

**Gratis
hypotheek
oriëntatie
gesprek**

Rabobank